20 KASIM 1961 SAYI : [illegible]

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Nihayet: HÜKÜMET!

FİYATI 1 LİRA

ŞİDDETLİ

BAŞ

AĞRILARINA
KARŞI

GRİPİN

başarı ile kullanılır!

4-29

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXII, Sayı: 386

Yazı İşleri :
Rüzgârlı Sokak No: 16
Tel: 11 89 92 — 10 61 96
P. S. 582 Ankara
*
İdare :
Rüzgârlı Sokak No: 15
Rüzgârlı Matbaa
Tel: 11 52 21
*
Başyazar
Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına
İmtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER
*
Yazı İşlerini fiilen idare eden
Mesul *Yazıişleri Müdürü*
Kurtul ALTUĞ

Karikatür :
TURAN

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated **Press**
Türk Haberler Ajansı
*
Klişe
Doğan Klişe

Bu uecmua Basın Ahlâk yasasına oymayı taahhüt etmiştir

Abone şartları :
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira
İlân şartları :
Santimi: 20 lira
3 renkli arka kapak : 1.500 TL.
İlân işleri:
Telefon : 11 52 21
Dizildiği yer :
Rüzgârlı Matbaa
Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A Ş.
FİYATI : 1 LİRA
Basıldığı tarihi 19.11.1961

Kapak resmimiz

Haftanın haberi

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Son haftalarda, mecmuanın alaka çekici bir kısmı haline gelen Okuyucu Mektupları sütununda AKİS ile alakalı bir nokta okuyucularımız tarafından bahis konusu ediliyor. AKİS'in şahıslarla uğraştığı ileri sürülüyor ve bundan, şiddetle yakınılıyor. Şahsiyat yapılmaması isteniliyor, bazı kimselere hücumların hoş karşılanmadığı belirtiliyor. Belirli isimlerle boyuna uğraşıldığı söyleniliyor, bunun temcit pilavı hissi uyandırdığı ifade olunuyor, bırakıldığı anlatılıyor. AKİS'i bu yüzden bıraktıklarını veya bırakacaklarını sözlerine ekleyenler de var.. Buna mukabil, şahsiyat yapılmasıyla şahıslardan bahsedilmesi arasındaki farkın o kısım okuyucu tarafından kavranılmadığını bildirerek haksız ithamlarda bulunulduğuna söyleyenler de yok değil.. (Bk. "Okuyucu Mektupları" - YURTTA OLUP BİTENLER)

Evvelâ, bir noktayı belirtmek isteriz: Okuyucularının düşüncesi, bu mecmua için, dikkatle kaale alınan bir husustur. Bu mecmuayı idare edenlerin, böyle düşünceler karşısında omuz silkmedikleri bilinmelidir. Bir mecmua, mali sahibi kadar, hatta ondan da fazla, okuyucularınındır. Bir mecmua ile okuyucuları arasındaki fikri, manevî bağ sarsıldı mı, o mecmuanın başarı derecesi azalmış olur. Bu yüzdendir ki, sık sık tekrarlanan "şahsiyat yapmak" ithamının, meselâ bazı kimselerle kasten uğraşüdıgı kanaatinin bizi üzmediğini söylemek imkânsızdır.

Ancak, AKİS'in devamlı okuyucuları hatırlayacaklardır: Bu ithamlar, AKİS'in yayınlanmaya başlamasından itibaren yükselmiştir. Yedi seneden beri de devam etmektedir. Yalnız şikâyetciler, sempatilerine ve siyasi kanaatlerine göre grup grupturlar. "Şahsiyat yapıyorsunuz, nedir Nihat Erimle alıp veremediğiniz ?", "Şahsiyat yapıyorsunuz, nedir Mükerrem Saroldan istediğiniz?", "Şahsiyat yapıyorsunuz, niçin Fuat Köprülüyü kötülüyorsunuz?", "Şahsiyat yapıyorsunuz, bıktık bu Menderesle uğraşmanızdan", "Şahsiyat yapıyorsunuz, hep Gülek, hep Gülek", "D. P. yıkıldı, şahsiyat yapmaktan vaz geçmediniz, bırakınız şu Yassıada sanıklarım", "Şimdi de Muammer Altsoy ,Cihat Baban! Bütün kıymetleri yıkıyorsunuz", "Şahsiyat yapmayı, Ali Fuat Başgilin şahsına hücuma karşı götürdünüz" tarzında pek çok mektup yedi sene boyunca AKİS in posta kutusunu doldurmuştur.

Acaba bu şikâyetler, bizim şahsiyat yapmamızdan ziyade, hâdiseleri şahıslar yarattığına göre, hâdiseleri gündelik gazeteler gibi değil, bütün dünyadaki haftalık aktualite mecmuaları gibi, belirli ölçü içinde ve o şahıslarla alâkalarını belirterek vermemizin neticesi değil midir? Şahıslardan bahsetmekle şahsiyat yapmak arasındaki hududu, belki aştığınız zamanlar olmuştur. Ancak, inanılması şarttır ki bu, istenmeye istenmeye işlenmiş bir kusurdur ve AKİS bu nevi kusurların mesuliyetini hulus ile kabul etmeye hazırdır. Ama, bu neviden her ithamın aynı derecede haklı olduğunu söylemek haksızlık olmaz mı? AKİS'in uğraştığı kimseler diye bilinen kimselerin meselâ hususi hayatları hakkında, meselâ, o hafta ele alınan hâdiseyle ilgileri dışındaki cepheleri hakkında bir tek satır çıkmış mıdır? Şahısların o taraflarına hiç girilmek istenmiş, bir imâ yapılmış mıdır? Ama, şahısı hiç ele almadan onun belirli bir hareketi tenkit edilebilir mi? Hattâ, onun yarattığı hâdise izah edilebilir, meselenin içyüzü, altında yatan sebepler anlatılabilir mi? Üstelik, bu şahısların hepsi amme hayatında iddia sahibi kimselerdir. Gelişigüzel seçilmiş, kendi köşelerinde yaşayan insanlar değillerdir ki.. "Kıymetlerin zedelenmesi"ne gelince.. Böyle kimselerin küçüklüklerinin belirtilmemesi gerektiği, "Aman, bunları her ne pahasına olursa olsun tutalım, zira bunların uğraştıkları kimseler onlardan da beter" denmesi lâzım geldiği makbul bir fikir saydır mı?

AKİS'in bir talihi, ya da talihsizliği vardır. Tatmadığınız adam hakkındaki her yazısı "mükemmel gazetecilik"tir. Tuttuğunuz adam hakkındaki her yazısı "şahsiyat'tır. Bu ikisinin ortasını, şüphesiz. AKİS daha fazla başarıyla bulmakla vazifelidir.

Ama AKİS'in sevgili okuyucuları da, bu mecmuanın hususiyetini teşkil eden "hâdiseleri, onları yaratan şahıslarla birlikte perdenin önüne çıkarmak" çabasını hislerinden, şahsi sempati ve antipatilerinden biraz kurtulmaya çalışarak kıymet hükmüne tâbi tutmak zorunda değil midirler?

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XXII, SAYI: 386

AKİS

HAFTALıK AKTÜALITE MECMUASı

20 KASIM 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Sil, baştan!

Şu satırlar yazılırken İkinci Cumhuriyetin ilk Hükümetinin, İsmet İnönü kabinesinin üyeleri üzerinde her tarafta herkes fikrini söylemekle meşguldür. Memleket hizmetinin birinci plândaki görevlileri olacak bu isimler arasında ciddi şeklide yadırgananların bulunduğu bir gerçektir. Hattâ bunlardan bazıları hakkında, yakın maziyle alakalı olarak mevcut çeşitli söylentilerin tepkileri az olmayacaktır.

Unutulmaması gereken husus, bir koalisyon kabinesi kurmanın "eşyanın tabiata" icabı bir takım güçlükleri, hatta acaiplikleri olduğudur. Hele koalisyonun bizde hangi şartlar altında ve ne müşküllere göğüs gerilerek yapıldığı hatırlanırsa zaruretleri anlamak kolaylaşır. Partiler, kendi Bakan adaylarım bu neviden çeşitli faktörleri göz önünde tutarak ve kendi bünyelerindeki kuvvet muvazenesini hesaba katarak tesbit etmişler, Başbakana pek ufak bir hareket serbestliği tanımışlardır. Başbakan, ancak eline verilen malzemeden elbise çıkartmak zorunda bir terzi kadar rahat davranabilmiştir. A. P. nin sıkışık durumu, kabinede kendisini temsil ettireceği Bakanların hiç itiraz çekmeyecek kimseler olmasını önlemiştir. Bunun, topyekûn kabine için bir handikap teşkil,ettiği şüphesizdir.

Ancak, bir hükümet, mutlaka, başındaki şahsiyetin karakterini taşır. Menderes hükümetleri Bakanlarının davranışları Menderesin devlet ve hükümet anlayışının, bilhassa onları itmek istediği istikametlerin birinci derecede neticesi olmuştur. İhtilâlden sonra Başbakanlık kasasından Bakanlara ait ve hiç iftihar sebebi teşkil etmeyen hususları havi dosyaların çıkmış olması geçmiş devrin tipik karakterini ortaya koymuştur. Bir İnönü kabinesinde hiç kimsenin en ufak hafifliğine müsaade edilmeyeceğini, bütün Türkiye gibi, o kabinenin her partiden üyelerinin de müdrik oldukları muhakkaktır. Bunun yanında, içine girdiğimiz rejimin icabı olan bütün mürakabe mekanizmasının tam serbesti içinde yürüyeceği ve herkesin gözünün devletin birinci plândaki vazifelilerinde olacağı, onların hem siyasi, hem şahsi bütün davranışlarının ki de sıkıntı verecek derecede kontrol altında tutulacağı açıktır. Hamama girenler, terlediklerini hissedeceklerdir.

İsmet İnönü Başbakanlıktaki dairesine giriyor

"Besmeleyle açılır dükkânımız..."

Bu yüzdendir ki şu anda, herkes hakkında söylenmiş veya söylenmekte olan her şey unutularak, silinerek, gözler sâdece ve sâdece istikbaldeki tutuma çevrik olarak millet İnönüden, İnönü kabinesinden ve onun üyelerinden en halis niyetlerle memlekete hizmet beklemektedir.

Haftanın içinden

Tümen Tümen Ders

Metin TOKER

Eğer bir yeni güçlük belirmezse ve son dakikada hislerle küçük hesaplar mantıkla sağduyunun üstüne tekrar sıkmazsa, Türkiyenin, önünde bulunan iki dar geçitten birini geçtiği anlaşılıyor. İnönü kabinesinin, Millet Meclisinden, nisbi temsilin tatbik olunduğu memleketlerde azımsanmayacak bir ekseriyetle güven oyu alması ve bu suretle sağlam, uzun ömürlü, müstakar bir iktidarın kurulması en kuvvetli ihtimaldir.

Tâbirin içindeki kaba kelimenin yakışıksızlığı mazur görülsün, derler ki "Allah fakiri sevindirmek istedi mi, evvela eşeğini kaybettirir, sonra tekrar buldurur". Arkamızda kalan buhranlı günler düşünüldüğünde, bu neviden bir sevinci yürekte hissetmemek imkânsızdır. Ancak, hadiseden hepimizin alması gereken derslerin bulunduğu gerçeği de gözden kaçırılmamalıdır.

Siyasî hayatında kendisi için, aldığı neticeye rağmen daima bir şeref olarak kalacak olan 1961 seçimlerinin kampanyasında İsmet İnönü o hararet içinde çok kimsenin gözünden kaçmış bulunması muhtemel bir noktayı belirtmiştir. İnönü, tarihte Türk milletinin bir çok zor durumdan başarıyla kurtulduğunu hatırlatmış, fakat bunda idarecilerinin oynadıkları büyük rolü anlatmıştır, 15 Ekim günü ise milletin, ilk defa olarak, böylesine hayati bir anda doğru istikameti bizzat bulma mevkiinde olduğuna söylemiştir. Bu istikametin o gün bulunduğuna ileri sürmek pek güçtür. Hatta aksine, sandıklardan her türlü hayalin fantezisini aşan karışıklıkta bir durum çıkmıştır. Keşmekeşi gene, ama bin güçlükle ve türlü tehlikeler arasında bir İdareci takımı şimdilik çözebilmiştir. Fakat bu, daha ne zamana kadar devam edebilecektir? Eğer seçmen, şu son tecrübeden, bir seçimde oyun filân pek babayiğitce konuştu, falan merhamet duygularını tahrik etti, öteki hoş vaatlerde bulunda diye verilmemesi, başka ve daha önemli faktörler gözönünde tutularak kullanılması gerektiği dersini çıkarırsa pek iyi eder. Zira öyle bir gün gelir ki işin içinden idareci takımı dahi çıkamaz ve bu, milletin böyle bir hakka lâyık olmadığına inananları herkes önünde haklı hale getirir.

15 Ekimden, idareci takımının da alacağı bir önemli ders vardır. Millete iyi bir idare sağlanmadı mı, desteğe en ziyade muhtaç olunduğu bir sırada bu desteği milletin esirgemekten çekinmediği kulağa küpe olmalıdır. Belki küçük hesap, belki basit düşünce, belki gündelik endişe. Ama, gerçek bu! Demek ki millet huzursuzluğunu, dolgunluğunu, memnunsuzluğunu, şikâyetlerini içinde saklıyor, fakat eline geçen ilk fırsatta bunları, çırılçıplak ortaya çıkarıveriyor. O halde, halk tabakalarını bir hayati unsur olarak daima kaale almak, onun temayüllerini kollamak şart. Bunun, reform yapmak için bir handikap teşkil ettiği sanılabilir. Aslında, değildir. Bizim muhtaç olduğumuz reformlar atlayıp sıçramalı reformlar olmaktan çıkmıştır. O devir, artık gerimizdedir. Demokrasiyle ihtiyaçlarımızı sağlayabiliriz. Tâ ki. demokrasiyi başarıyla ve halkın mutluluğunu ön plânda atarak hayallere kapılmadan cahillerin cüretkârlığına düşmeden, ama cesaretle işletebilelim.

Politikacılar, 15 Ekimden iki türlü fayda sağlayabilirler. Fütursuzlar, halkı kandırarak onun oyunu almanın kabil bulunduğuna görmüşler, çirkin mücadele usûllerinin âsil mücadele usûllerinden verimli olduğunu denemişlerdir. Doğru! Ama, karanlık niyetlerine paravana yapmalı istedikleri "Milli İrade Edebiyatı", memleketin sağlam kuvvetleri önünde sökmüş müdür? Cumhuriyetin 38. yılında, Türkiyede yapılabilecek şeyler vardır, yapılamayacak şeyler. Yapılamayacak şeylerin imkânsızlığını kabul etmek için fütursuz politikacıların başlarını taşa vurmalarına lüzum kalmamış olması, sâdece memleketin değil, kendilerinin de talihini teşkil etmiştir. Pek çok tükürüğün yalanması mecburiyeti, önümüzdeki seçimlerde, bu derece bol tükürüğün saçılmasını mutlaka önleyecektir.

Fütur sahibi politikacılar ise, bunda aşırdığın faydadan ziyade zarar getirdiğini tecrübe etmişlerdir. Kampanyada seviye, halkı umursamamanın hududuna ulaşıp onu aştı mı, anlaşılıyor ki geriye tepen bir silâh yerine geçiyor. O halde, seviyenin nerede bitip umursamazlığın nerede başladığını iyi tâyin etmek lâzım. Halk tabakalarına inmek ile bayağılık ve âdilik yapmak asla aynı şey değildir. Gayenin -yâni seçimleri kazanmanın- her vasıtayı mubah kılmadığı ne derece gerçekse, seçmenin oyunu isteyen politikacının her vasıtanın gaye derecesinde âsil olması hususunda titizlik göstermesinin de aşırılık sayıldığı ortadadır. Ne bir istikamette, ne ötekinde mübalâğaya kapılmak: İşte, bizim demokrasimizin adaydan istediği! Zira iyiler melek kesildi mi, şeytanlar kolay zafer kazanıyorlar ve ondan sonra her şey altüst oluyor, her şey tehlikeye giriyor, kaş yapayım denilirken göz çıkartılıyor.

• 15 Ekimden sonraki durumun ortaya çıkardığı bir başka gerçek, kapımızın içinde ve dışında türlü tehlikelerin bizim zayıf anımızı tehalükle beklediğidir. Bize hiç faydası olmayan temayüller, öyle anlarda derhal suyun yüzüne çıkıveriyor ve çeşitli maskelerin altında harekete geçmeğe hazırlanıyor. Bu defa itidalin kolay hâkim olduğu, basiretin rahat bulunduğa söylenemez. Ama gecikmenin bir büyük faydası olmuş, pek çok gözün açılmasına yaramıştır. Türk demokrasisi, anlaşılıyor ki, siyasi inançları ne olursa olsun, bu rejime samimiyetle, sadakatle bağlı olanların sımsıkı durmaları, dayanmaları ve gerekirse fedakârlık yapmalarıyla yaşayacaktır. Bu kuvvetlerin İnönünün şahsında buldukları destek, son buhranda rejimi kurtarmıştır. İnönünün şahsı, çok partili rejim içine girdiğimizden bu yana, daima, tek gerçek teminat olmuştur. Ama o desteğe malik olmadığımız gün emaneti nasıl koruyacağımız hususunda bugünden ciddi karar vermezsek, yarın hakkında iyimser olmanın imkânı yoktur. Reformlarımızı Atatürksüz, Demokrasimizi İnönüsüz yürütmeği beceremezsek yazık olur Atatürkün gayretlerine, yazık olur İnönünün fedakârlıklarına..

Bir musibetin bin nasihattan evlâ olduğa çok söylenir ama, bundaki gerçeklik payı pek de belli değildir. Öyle musibetler vardır ki, bir defa gelip çattı mı onun neticelerinden yakanın kurtarılması imkânsızlaşır. Türkiye, eğer Koalisyon Hükümeti kazasız belâsız kurulabilirse, böyle bir musibetin eşiğinden dönmüş olacaktır. Ancak hiç kimsenin inkâr edemeyeceği hakikat, şu anda milletce kulağımızı bininci nasihata açmış olduğumuzdur.

Bundan sonrası mutlaka musibettir.

Hükümet

İki **ahbap** çavuşlar

(Kapaktaki Haber)

Vakit, gece yarısı civarıydı. Başkentteki heybetli parlamento binasının kapısından yorgun yüzlü, ekserisi genç bir takım adamlar gıktılar. Onlarla beraber, hattâ onlardan evvel bir başka takım, ama ötekilerden de genç adamlar koşar adımlarla mermer merdivenleri inmişler ve uzaklaşmışlardı. Daha önce de, Meclisin Basma ayrılmış telefonları harıl harıl çalışmıştı.

Hükümette vazife taksimi, haftanın sonundaki o gece tamamlandı ve yaman bir çekişme sonunda, her İnönüye takdim ettiler. Hükümet listesi, pazartesi günü T.B.M.M. nde, bir Cumhurbaşkanlığı tezkeresi olarak resmen ilân edilecek, onu tâkip eden pazartesi günü İsmet İnönü aynı heyete hükümetinin programını sunacak, Anayasa gereğince aradan tam iki gün geçtikten sonra, perşembe günü güven oyuna başvurulaçaktır.

Aklın yolu

İsmet İnönü, Hükümet kurulması yolundaki müşkülün fiilen kalkmış bulunduğunu, haftanın ortasındaki çarşamba günü, öğle vakti öğrendi. **İnönü,** beklemekle geçen bir sabahı takiben evine dönmüştü ki telefon çaldı ve Ragıp Gümüşpala- bir menfi tutum olarak tefsiri tercih ettiler. Zaten seçimlerden büyük sayıda temsilciyle C.H.P. ve A.P. çıkmış bulunduğuna göre, koalisyonda fazla kalabalığa da lüzum yoktu. Hükümet, ciddi işler yapmak için kuruluyordu, bu bakımdan dinamik ve cevval olmasında fayda vardı.

Durum Başbakanlık tarafından çıkarılan bir tebliğle, heyecan içinde bekleyen umumi efkâra bildirildi ve her tarafta inanılmaz sevinç, ferahlık, neşeyle karşılandı. İnönü, haberi Cumhurbaşkanı Cemal Gürsele vermek üzere Çankayaya çıktı. İki parti birer müzakere heyeti tesbit edecekler ve bu heyetler akşam vak-

A.P. ve **C.H.P. heyetleri koalisyon için** yaptıktın müşterek toplantıda

Beş aşağı, beş yukarı

partinin temsilcileri kendi hisselerine düşen bakanlıkları ceplerine koyarak ayrıldılar, O gece başkentte pek çok kimse tatlı, koltuklu, otomobilli, kırmızı plâkalı rüyalar gördü. Dışarı çıkan takımlardan biri, C.H.P. ve A.P. nin temsilcileriydi. Ötekiler, günlerden beri onların peşini bırakmamış olan gazetecilerdi. Bu suretle, bir kaç haftadır devam eden ve memleketi korkunç bir karanlığın eşiğine kadar getiren Hükümet Buhranı cumanın cumartesiye bağlandığı saatlerde tamamile halledilmiş oldu. Haftanın sonundaki gün partiler, aralarından Bakan larını seçsin diye, kendi Bakan adaylarının listesini Başbakan İsmet İ- nın. A.P. nin kat'i kararını bildirmek üzere kendisini acele görmek istediği haber verildi. Ayrıca, hayırlı netice de talebe eklendi. A.P. Grubunun iştişari oyundan sonra Genel İdare Kurulu toplanmış ve koalisyona katılma kararı vermişti (Bk: YURTTA OLUP BİTENLER - "A.P.") İnönü, saat 14.30'da Mecliste kendisine ayrılmış odada Gümüspalanın başkanlığındaki A.P heyetiyle görüştü. Gümüşpala, partisinin kararını şifahen bildirdi. A.P. İnönünün Başbakanlığında C.H.P.i - le ikili koalisyona da, üçlü koalisyona da katılmaya hazırdı, İnönü ve Gümüşpala, **Y.T-P. n**in bir kaç gün önce yayınladığı çalımlı tebliği ti, Başbakanın başkanlığı altında ilk müzakereyi yapacaklardı.

Saat 19 için tesbit edilen toplantı, Meclisteki bir elektrik arızası yüzünden hazırlıklarını tamamlayamamış A.P. ekibinin talebi üzerine saat 19 30'da, gösterişli Parlamentonun Başbakanlık odasında yapıldı. Dik dörtgen masanın başında İsmet İnönü oturuyordu. Hemen yanında, Ragıp Gümüşpala vardı. İnönünün sağına gelen köşe başına İsmail Rüştü Aksal, Gümüşpalanın soluna gelen köse başına Şinasi Osma yerleştiler. C.H.P, müzakere ekibi olarak Kemal Satır, Orhan Öztrak, Fethi Çelikbaş, Turhan Feyzioğlu, Hıfzı Oğuz Bekata ve Tahsin Banguoğluyu

göndermişti. A.P. yi Muhiddin Güven, Ferit Alpiskender, Cavit Oral, Kâmuran Evliyaoğlu, Burhan Apaydın ve İhsan Sabri Çağlayangil temsil ediyorlardı. Bu, daha ziyade bir tanışma, buluşma toplantısı oldu, umumi meseleler görüşüldü. İsmet İnönü, Gürselle ' yaptığı konuşmayı iki partiden temsilcilere anlattı ve taraflar, koalisyon konusunda kat'i vaziyetlerini aldılar.

Y.T.P. için iltimas

Toplantıda, Cemal Gürselin İsmet İnönüye, koalisyona Y.T.P. nin de alınması yolunda tavsiyede bulunduğu anlaşıldı. Bunun üzerine Çankayada İnönü, Y.T.P. nin menfi tebliğini hatırlatmıştı. Gürsel tebliğe bakılmamasını, kendisinin vaziyeti yakından takip ettiğini, Y.T.P. nin her şartı kabule hazır bulunduğunu söylemişti. İnönü, iki büyük parti bir araya gelmiş bulunduğuna göre koalisyonun kâfi kuvvete sahip olduğunu bildirmiş, C.H.P. de de, A. P. de de üçlü koalisyon için istidat görmediğini belirtmişti. Gürsel daha sonra Nasır Zeytinoğluyla Kemal Kurdaşın kabinede muhafazaları fikrini ortaya atmış, Başbakan bunu da arkadaşlarına bildireceğini, fakat İçişleri bakanlığını A.P. nin, Maliyeyi ise C.H.P. nin istediğini ifade ederek parti hükümetlerinde partililerin yer almasının demokratik teamüle daha uygun olduğunu söylemişti.

Bu durum açıklandığında, iki partinin yetkili temsilcileri görüşlerini berraklaştırdılar. Y.T.P. nin "kabine dışı yardım"ı minnetle karşılanacaktı. Ama, meşhur tebliğindeki maddeler müzakereye dahi konulacak maddeler değildi. İçişleri ve Maliye bakanlıklarına gelince, bu, bir umumi ulaşmanın şümulü içine girecekti. Her halde bir Kemal Kurdaş, hele bir Nasır Zeytinoğlu iki partinin kalabalık safları arasında yok değildi. Toplantıdan sonra Gümüşpala ve arkadaşları, Gürselin bir davetine icabetle, bilgi vermek üzere Çankayaya çıktılar. Gürsel İnönüye yaptığı tavsiyeleri A.P. heyetine de yaptı ve bilhassa Alicanın partisi konusunda ısrar etti. Ancak. A.P. lilerin de cevabı, İnönünün cevabından farklı olmadı.

Bu suretle, daha müzakerelerin birinci gününde koalisyonun ikili olacağı, yetkili heyetlerin dostca görüşmelerle anlaşma esaslarını hazırlayacakları, her iki partinin kendi taraftarlarını doğru istikamete itebileceklerine inandıkları ortaya çıktı ve müşterek çalışma ümitli başladı.

Kulağa Küpe

Ucuz Atlattık !

Başbakanlık ***için en*** *akıl almaz isimlerin ortaya atıldığı 'yahut, bunları, takiplerinin ortaya attığı- sırada, Türkiyedeki bütün "mali çevreler"in, ama iş muhitinden vergi mükellefine, bir adayı vardı: Ekrem Alican!*

Biri, bu ısrarın sebebini sordu:

"— Neden, Ekrem Alican Başbakan olsun ?"

"— Aman birader, bakarsın, *yeniden Maliye Bakanı oluverir!"*

Bu sırada ümitsizlik ve hayal sukutu, Y.T.P. lilerde, bilhassa onun, taktik kullanmış "aydın kafa"larındaydı. Bunlar bütün hesaplarını A. P. nin C.H.P., C.H.P. nin A.P. ile uyuşamayacağı esası üzerine bina etmişlerdi. Be o zaman, işte, Başbakanlık kendi ufacık partilerine ve onun liderine düşecekti! Y.T.P. liler, bilhassa krizin en ileri günlerinde

İnönü Başbakanlığa geliyor
Ümit kapısı

hep A.P. üzerinde menfi tesir icrasına çalıştılar. A.P. Grubunun toplantısından önce çıkardıkları tebli bu yoldaki son gayret oldu. Ama tebliğ tamamile ters netice verdi geri tepti ve Y.T.P. idarecilerini gayelerini en kör A.P. lilerin daha gözleri önüne seriverdi. O zaman A.P. nin ciddi karara varması dalı da kolay oldu.

Fikirler ve şahıslar

İkili ekip, ilk akşam İnönünün başkanlığında toplanıp ana görüşleri, ortaya atılmasıyla çalışmaya başladıktan sonra önemli konuları ikine günün sabahı ele aldı. İkinci günü müzakereleri fikirler üzerinde oldu. O gün Bakanlardan da, bakanlıklardan da hiç söz edilmedi. Sâdece A. P. nin ve C.H.P. nin isteklerinin, görüşlerinin, programlarının telifi için gayret sarfedildi.

Derhal görüldü ki, A.P. bir ta kım aşırı taleplerle masa başına c turmuştur ve A.P. liler anlaşmaya rıza suretiyle en büyük fedakârlık kendilerinin yaptıklarına kanidirler. O kadar ki, ağıza dahi alınması cabulunmayan bazı istekler o günkü toplantıda bahis konusu edildi, faka hemen hepsi usûlü dairesinde ha sıraltı oldu. Aslında A.P. ekibi böyle meselelerin hükümet program larında yeri olmadığını pek âlâ bil yordu. Bu, daha ziyade bir "Müza kere Taktiği" idi. Nitekim, fikir ve görüş konusunda C.H.P. grubu ağır bastı. O gün heyet, bir C.H.P. -Turhan Feyzioğlu- ile bir A.P. liler -Cavit Oral- bir ön programın redak siyonuna memur etti. İki temsile müzakerelerin ışığı altında, İnönü kabinesinin hangi niyetlerle iktidar geldiği hakkında fikir veren bir tas lak hazırladılar. Müzakereler sırt sında A.P. nin derdinin seçmenleri ne yapmış olduğu her çeşitten vaad olduğu kolayca görüldj. Buna mu kabil C.H.P, liler meselelerin topye kûn ele alınması tezini savundular. Gerçi onların içinde de "Seçmene Se lâm" prensibinin koyu taraftarlar yok değildi ama, bir ortalama netli ce üzerinde ittifak sağlanabildi Böylece, ilk büyük tebliğ çıkarıldı

Tebliğ memnunluk uyandırdı ve her çeşit halkı, tatmin etti. Vergi meselesinde, memleketin " gerçek ih tiyacının topyekûn bir reform oldu ğu kabul ediliyordu. Ancak, ziraat arazisinden vergi alınmayacağı gibi bir teferruatın zikredilmesi de unu tulmuyordu. Tasarruf bonosu hikâ yesinde de aynı şey oldu ve tebliğde işçiden bu kesintinin yapılmayacağı açıklandı. Aslında bu, hem C.H.P nin, hem A.P. nin seçim beyanname- sinde mevcut bir husustu. Tebliğde

Gümüşpala Meclis koridorunda C.H.P. li Satırla
Kardeş, kardeş...

Buna benzer küçük noktalar üzerinde durulmakla beraber, İnönü kabinesinin bir *iş* yapabileceği inancını doğuran bir metin umumi efkâra takdim olunabildi. Böylece, perşembe günü kapatıldı.

Bakanlıklar ve Bakanlar konusuna -kulislerde en ziyade alâka çeken pazarlık- ancak cuma sabahı geçilebildi. Onun tartışılması, gece yarısına kadar sürdü. Program konusunda üstünlük gösteren C.H.P. ekibi, işin o faslında daha müsamahalı ve ve munis göründü. Bu sayede A.P. liler, üzerinde bilhassa durdukları iki meselenin ikisini de kendi lehlerine halletmeye muvaffak oldular.

A.P. nin iki derdi vardı: Kabinede bir tek Başbakan Yardımcılığı olmasını, onun da kendilerine verilmesini istiyorlardı. Bir de İçişleri bakanlığı üzerinde ısrar ediyorlardı. C.H.P. liler daha müzakerelerin basında ikinci talebi kabule hazırdılar. Ancak onların ciddi arzuları iki Başbakan Yardımcılığı bulunması, bunların birinde bir A.P. linin, ötekinde bir C.H.P. linin oturmasıydı. A.P. ye İçişlerini, bu talepleri karşılığında vermeyi tasarlıyorlardı. Halbuki mesele A.P. için bir prestij meselesiydi. İnönü, nihayet bir C.H.P. liydi. Ondan sonraki koltuklarda eşit sayıda oturulması C.H.P. lehine prim yapacaktı. Başbakanlık dahil, Bakanlıklar yanyarıya paylaşılırsa 11 - 11 beraberlik olacaktı. Ee, eşitlik halinde zaten Başbakanın oyu iki sayılacak ve tesir icra edecekti.. O halde, tek Başbakan Yardımcılığı ile yetinmek ve bunu da A.P. ye bırakmak hakkaniyet icabıydı. C.H.P. ekibi bütün gün direttikten sonra ısrar etmemeyi uygun buldu. Böylece de, program konusunda taviz veren A.P. ekibi ikinci fasılda taviz alarak yeni bir eşitlik sağladı.

Ama, öylece işin "pazarlık" tarafı nihayete erdirilmiş oldu. Pazarlık, haftanın sonunda partilerin içine intikal etti.

İnönü çalışıyor

Cumartesi sabahı İsmel İnönünün cam, Ragıp Gümüşpalanın Başbakan Yardımcılığını almak istememesi üzerine sıkıldı. Başbakanın, Bakanlıkların şöyle veya böyle taksimiyle bir alakası yoktu. Ama, iş görebilmek için kuvvetli bir hükümet istiyordu. 78. yaşında, bundan 38 yıl önce görmüş olduğu bir görevi, sırf bunun isin tekrar kabul etmişti. Kabinesinde, Gümüşpala gibi selahiyetli bir A.P. linin Başbakan Yardımcılığında bulunması sok müşkü lü yenmeye yarayacaktı.

İki Genel Başkan, sabahleyin görüştüler. .Gümüşpala itizar beyan etmekle söze girişti. Bir mevki kabul etmeyeceğini daha önce ilân etmişti, hiç bir yerde gözü yoktu, şeref peşinde koşmuyordu.. İnönü, bahis konusu olanın bunların hiç biri olmadığını izah etti. Gümüşpaladan kabul etmesi istenilen bir şeref değil, bir vazifeydi. A.P. Genel Başka m İnönünün yanından ayrıldıktan sonra, Senato Başkanı Suat Hayr Ürgüplüyle buluştu. Sağduyu sahi bi Senato Başkanı, Gümüşpalayı ik na için ciddi gayret sarfetti ve İkin ci Cumhuriyetin ilk kabinesinde yer almasının hem şahsen, hem A.P. Genel Başkanı sıfatıyla bir tarihi vazife olduğunu söyledi. Fakat Gümüşpalanın tereddütleri, sabahleyin yenilmedi. A.P. Genel Başkanı daha fazla düşünmek için müsaade istedi ve cevabını saat 17'de İsmet İnönüye vereceğini söyledi.

İnönü isin ikinci bir mesele, Ba--anların seçimiydi. A.P. kendisine, C.H.P. ye nazaran daha dar bir kadro teklif edecek ve Başbakan mesai arkadaşlarını bunlar arasından alacaktı. Halbuki A.P. İnönüye tek isimli bir liste sunarak bakanlarının mesuliyetini tek başına tekeffül etti. Ama C.H.P. idarecileri, C.H.P. li Bakanlar için partiiçi görüşme yapmak yükünü de İnönünün sırtına verdiler.

Zira C.H.P. içinde bir kulis, günlerdir başlamıştа. Tek müstağni İsmail Rüştü Aksaldı. Bu yüzden o, kabineye tek Başbakan Yardımcısının girmesi kararlaştırıldığında adeta bayram etti. Buna mukabil, parti isinde su başı sayılacak mevkide kim varsa, İdeal Bakanın kendisi olduğa hususunda şaşmaz inanca sahip görünüyordu. Bir, Eski Takım vardı. Bunların isminden tarafsız umumi efkar cidden bıkmış olduğundan ve C.H.P. de yeni bir ruh aradığından Basın topyekûn aleyhlerinde vaziyet aldı. Nitekim bizzat C.H.P. içinde "Allah aşkına, güneş altında gençlere de bir yer!" feryadı yükseldi. Bunun yanında partiiçi kombinezonlar çeşitli kuvvet gruplarından müteşekkil bir karma ekip formülü üzerinde düğümlendi. Halbuki, memleket iş görecek, dinamik, kafasında sağlam ve yirminci asrın ikinci yarısına uy-

Gümüşpala İnönüye gidiyor
Düşman çatlatan

gün fikir taşıyan kimselere muhtaçtı. Bu çeşitli zaruretler İsmet İnönüyü bitirdiğimiz haftanın son günü, C.H. P. Grubunun kuvvetli simalarından bir çoğuyla bizzat görüşmeye mecbur bıraktı. İnönü onların fikirlerini aldı ve tavsiyelerini dinledi. İtiraf etmek gerekirse, bazılarının hissettirmeye çalıştığı tavsiye, kendisinden münasip Bakanın bulunmadığıydı. Yahut, yakın arkadaşların isimleri hatırlatıldı. Buna rağmen, bir ekseriyet İnönüyü anlayışla dinledi, görüşünü açık ve samimi olarak anlattı.

O gün İnönü hiç kimseye Bakanlık teklif etmedi, fakat kafasında bazı isimlerle, Meclisten ayrıldı.

A.P. de çalkantı

Bakan seçimi A. P. de daha az aday arasında, fakat daha fazla heyecan, hırs ve arzu içinde yapıldı. Grup yeni olduğundan, sivrilmiş az kimse vardı. Ancak bunların çoğu, A. P. yi koalisyona götüen şahıslardı. Bunların topunun birden Bakan adayı gösterilmesinin iyi karşılanmayabileceği endişesi Grupta belirdi A. *P.* de kulis, hartanın sonundaki gün tam mânasıyla hararetlendi.

İlk tepki Senatodan geldi. Senatörler Bakanlıkların paylaşılması işinde atlamamak için Bakan adayı seçiminin Genel İdare Kurulu tarafından değil, A.P. nin üç teşekkülü -Genel İdare Kurulu, A.P. Senato Başkan ve Başkan vekilleri, A.P. Meclis Grubu Başkan ve Başkan vekilleri- tarafından yapılmasını savundular. Senatörlerin bu teklifine A.P. Meclis Grubu Yönetim Kurulu da iştirak edince meselenin bu yolda halli kararlaştırıldı. Üstelik müfritler Bakanlıkların taksiminde Genel İdare Kurulunun rolünün az olmasını istiyorlardı. Genel İdare Kuruluna her iki Grubun yaptığı teklif, A.P. camiasında birdenbire itibar kazandı.

Toplantı Meclis binasının ikinci katındaki A.P. Grup İdare Heyeti odasında yapıldı. Her teşekkül 11 isim tespit etmiş bulunuyordu. Açıklanma burada yapılacaktı.

A.P Grup İdare Heyeti odasında ortaya atılan ilk mesele, Gümüşpalanın Kabineye girip girmeyeceği meselesiydi. Pala Paşa Hükümette vazife almak istemiyor ve Başbakan yardımcılığı için iki- aday ileri sürüyordu. Gümüşpalanın adayları Cavit Oral ve Akif İyidoğandı. Fakat müşterek toplantıda İyidoğan Orala galebe çaldı. Cavit Oral için başka bir Bakanlık açıktı. Tarım Bakanlığının münakaşa kabul etmez namzedi Oral oldu. Devlet Bakanlıktan için Nihat Bu ve Necmi Ökten namzet gösterildi. Bu hesaba göre EMİNSU'lar ve müfritler Devlet Bakanlıklarını kardeş payına tâbi tuttular.

İçişleri Bakanlığı konusunda ortaya *gene* iki isim atıldı. İyidoğan ve Topaloğlu. Ancak İyidoğanın Başbakan Yardımcılığı katileşince Topaloğlu İçişleri Bakanlığı için rakipsiz kaldı.

A.P. Grup İdare salonunda hava iyice hararetlenmişti ki sıra Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına geldi. Bu koltuk için iki aday vardı. Biri, mutedil Abdurrahman Yazgan, diğeri müfritlerin adayı İhsan Gürsan. Çekişmeyi dört oy farkla Gürsan kazandı. Yazganın bu mağlûbiyeti gittikçe gerilen asabi tansiyonu arttırdı ve Rauf Kıray ile Sâki Zorlu toplantıyı terkettiler.

Mühittin Güvenin İmar Bakanlığı işte bu hava içinde ortaya konunca pek itiraza mahal kalmadan halledildi. Bütün gruplar Güvene oy verdiler. Güveni, bir başka mutedilini zaferi tâkip etti. Şevket Potuoğlu seçimi rahat kazanarak Gümrük ve Tekel Bakanlığı için aday gösterildi. Rahatlıkla aday olan bir başka A.P. li de, A.P. Denizli Senatörü Cahit Akyardı. Akyar, A.P. lilerce Ulaştırma Bakanlığı için biçilmiş kaftandı. Bundan sonra iş, Sağlık Bakanlığına dayandı. Suat Seren bu Bakanlık için rakipsiz aday olduğundan pek çekişme olmadı.

Asıl eğlenceli sahne Kâmuran Evliyaoğlunun Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı bahis konusu olunca ortaya Kondu- Evliyazâdelerin büyüğü Genel İdare Kurulunun adayı idi, Halbuki Meclis grubu Cevdet Perini istiyordu. Bu arada bir kaç kişi de Malik Yolaçın adından bahsetti. Seçim sonunda Evliyaoğlu ve Perin dörder oy ile berabere kaldılar. Yolaça iki oy çıkmıştı. Vaziyet böyle olunca Pala Paşanın fikrine müracaat edildi. A.P. Genel Başkanı Evliyaoğlu lehinde oy kullanınca mesele kapatıldı. Basın Yayın Bakanlığı için Evliyaoğlu İnönüye sunulacaktı. İnönü bilinmezama, bütün Basın bu husus açıklandığında dilini yutacak hale geldi: Kamuran Evliyaoğlu Bakan!

Fakat, hadisenin tüyler ürpertecek tarafı gece cereyan etti. A.P liler Türkiye Radyolarında Bakan adayı olmayı partiiçi kombinezonlarla başaranları Bakan diye ilân ettirmeğe cür'et ettiler. Bir kabine ancak Başbakan tarafından açıklanabilirken, görülmemiş bir küstahlıkla ve "iktidardayız" tazvikiyle şerefli Türk basınının asla kabul etmeyeceği Türkiye Cumhuriyeti Basın Yayın ve Turizm Bakanı Kâmuran Evliyaoğlu adındaki bir delikanlının tehditleri altında bu liste yayınlatıldı.

Yayınlatıldı ve dehşetle karşılandı!

Tek Başarı Çaresi

Bir mutlak zaruretle karşı karşıyayız: Kurulan Koalisyonun başarı kazanması şarttır. Bu, Türk Demokrasisi için de, Türkiye için de hayat memat meselesidir. Aksi netice Türk Demokrasisinin kafi sonu olacağı gibi bunun Türkiyeyi nereye götüreceği de meçhuldür.

Koalisyonun bir hususiyetini gözden kaçıramayız. Koalisyonlar birbirlerine yakın, hiç. olmazsa kanlı bıçaklı olmayan taraflarca kurulurken, bizimki tam aksi iki kuvvetin yanyana gelmesinden teşekkül etmiştir. Bugün de, yarın da, öbür gün de C.H.P. nin ve A.P. nin memleketin siyaset hayatında iki kutbu teşkil edeceği bir gerçektir. Ama eğer kutuplar, istikbale ait hesaplarla, birbirlerini bugünden, bu koalisyonun içinde zedelemeye, karşılıklı oyunlar oynamaya kalkışırlarsa evvelâ kendi başlarını yerler.

Bu toplum içinde politikacının belirli *hüviyeti vardır. Hiç kimsenin, memleketteki bütün Güzel Politikacıların C.H.P. nin başında, ne kadar Çirkin Politikacı varsa hepsinin, A.P. nin içinde bulunduğunu söylemek hakkı yoktur. Böyle olunca,* tehlikenin iki *taraflı olduğu şüphesizdir. "Aman, A.P. ye koz vermeyelim" diyen C.H.P. idarecisi de çıkar, C.H.P. nin arkasından tertiplere girişen A.P. idarecisi de.. İki tarafı da bu istikamete itecek olanlar, onlara kucak açacaklar bulunacaktır.*

Koalisyonun, bir tek başarı çaresi vardır: Yüzde yüz açıklık, yüzde yüz samimiyet. Eksik olan karşılıklı güven, sâdece bu sağlayacak, bilhassa ilk günlerin şüphelerini, korkularını, endişelerini bu ortadan kaldıracaktır. A.P. nin ortaklıkta daha çekingen olduğu görülüyor. Bunda, hakkı da yok değildir. Evvelâ, o uzaktan düşmanlık ettiği İnönünün in mi, cin mi, yoksa düpedüz bir âdem mi olduğunu kestirmesi lâzımdır. Oyuna gelip gelmediğinden ürkecek, bu yolda tahriklere hedef olacak, her hareketin altında bir kasıt, bir kötü maksat arayacaktır.

Vicdan huzurunun yolu, oyunu açık'kartla oynamaktan ibarettir. Her iki taraf için de...

Ahbapca Bir Sesleniş!

Sesimlerden bu yana, hattâ İhtilâlden bu yana Türkiyenin, Batı blokunun bir üyesi olarak geçirdiği tehlikenin önemini ve büyüklüğünü, başta Amerika, bu bloktaki dostlarımız müdrik midirler, bilmiyoruz. Eğer müdrik değillerse, Koalisyonun ilk deklarasyonunda kendilerini uyaracak bir ibare mevcuttur. Bu deklarasyonda C.H.P. ve A.P., Türkiyenin dış politikasının batılı manasıyla demokratik rejiminin bir icabı olduğunu belirtmekte, bu bakımdan Batı Demokrasileriyle kader birliği yapıldığım söylemektedirler. Bunun, Türkiyedeki batılı mânasıyla demokratik rejim yaşamazsa Türkiyenin dış politikasının, isteristemez başka istikamet alacağı mânasına geldiğini farketmek için büyük bir diplomatik dehâya ihtiyaç yoktur. Seçimleri, hattâ İhtilâli tâkip eden buhranlı gün lerde değişik bir idare sistemine hasretlerini terennüm edenler dış politikamızın esasları üzerinde oynamak niyetlerini de gizlememişlerdir. Demokratik rejimin iflâsı için el altından kimlerin en büyük faaliyeti gösterdiği ise, beslenen ümitlerin rengini ortaya koymuştur. Batılı Demokrasi yerine Sosyal Demokrasi Türkiyede hâkim olduğunda, Batı blokunun üyeleri, bugünkü sağlam müttefiklerini çok arayacaklar, fakat bulamayacaklardır.

Başkan Kennedy
İlâç elinde

Türk milletinin, 1945 te seçtiği sistem içinde yaşamaya azimli olduğu ve bunun için elinden geleni yaptığı, idarecilerinin son gayretleriyle sabit haldedir. Türk Silâhlı Kuvvetleri, bütünü itibariyle, bu gayretlerin desteğidir. Ama rejimin, çeşitli tehlikeler içinde bulunduğu bir gerçektir. Sistemin temel taşı, ekonomik durumdur. Memleketin idaresini eline alan Koalisyon, en kısa zamanda bu halkın iktisadi sıkıntılarına çare bulamazsa, milletin her şeye rağmen Demokrasiye karşı muhafaza ettiği inancını da peşinde sürükleyerek perişan olacaktır. Ondan sonra ise, Türkiyede batılı Demokrasiyi kurtarmaya -İsmet İnönü dâhilhiç kimsenin kudreti yetmeyecektir. Böyle bir durumda Türkiyeyi nenin beklediği, hayale yer bırakmayacak kadar açıktır.

İktisadi münasebetlerin milletler arasında bu derece girift olduğu şu devirde. Batı bloku, başta Amerika, Türkiyenin yanında büyük bir iyi niyetle ve cömertlik duygularıyla dolu olarak yer almazsa memleketin şartlarının süratle düzelmesine imkân ve ihtimal yoktur. Halkın acilen hafifletilmesi gereken sıkıntılarının doktoru elbette ki yeni Türk Hükümetidir. Ama eczahanesi, dışardadır. Doktora ilâç sağlanmazsa, doktorun bir mucize yaratması kabil değildir. Okuyup üfleyerek hastalıklar iyileştirilemediği gibi, Türkiye neviinden memleketlerin kalkınmasının dış yardımsız gerçekleşmesi de imkânsızdır.

Batı Demokrasilerinde idare mekanizmasının geç işlediğini bilmeyen yoktur. Bunun, anlaşılır tarafı da çoktur. Ancak bir başka gerçek, devam eden dünya hâkimiyeti yarışında Batı blokunun bu yüzden Doğu blokuna mesafe kaptırdığıdır. Bir teselli, Amerikanın başında genç ve dinamik liderlerin bulunması, Başkan Kennedy'nin Türkiyenin nazik durumunu bilmesi, nihayet Washington'un Ankarada şimdi anlayışlı kimselerle temsil edilmesidir. Türkiye Batı Demokrasisi yolunda son kozunu oynamaktadır. Kırtasi çarkların işlemesini beklemeye şartlar müsait olmaktan çıkmıştır. Bu, kan transfüzyonu gibidir. Süratle karar vermek, kam süratle tazelemek kurtuluşun tek çaresidir.

"Yarın çok geç olacaktır" sözü, Türkiye için hiç bir zaman bu derece doğru söz haline gelmemiştir. •

A. P.

Bir gazanın hikâyesi

Ankaradaki meşhur Belvü Palasın birinci katındaki 18 numaralı odada, on kişilik toplantı başladığı zaman saat akşamın sekizini geçmişti. Takvim, bitirdiğimiz haftanın başındaki sal: gününü gösteriyordu. Belvü Palasın kayıt defterine göre, 18 numaralı odanın sâkini Saki Zorludur. Saki Zorlu A.P. nin Genel İdare Kurulu üyesidir. Milletvekilliğine adaylığım, A.P. nin kuvvetli olduğu Denizliden koymuş, fakat Genel Merkezde uğradığı bir ayak oyunu neticesi, Hatay listesinde yer almıştır. Tahmini, bu çelmenin kendisine Kâmuran Evliyaoğlu tarafından takıldığıdır. Buna rağmen, seçimler bilinen sürprizli neticeyi doğurunca Sâki Zorlu Fatin Rüştü Zorlu ile hiç bir alâkası yoktur, oğlu Şükrü Saracoğlunun kızıyla evlidir, fakat seçim bölgesinde eski Dışişleri Bakanının akrabası olarak propaganda edilmiştir- Hatayın A.P. li milletvekillerinden biri sıfatıyla başkente gelmiştir.

Toplantıya katılanların 9 tanesi, A.P. nin yüksek kademe mensupları idi. Bir tanesi ise, gene bir A.P. listesinden, ama bağımsız etiketi taşıyarak milletvekili olmuştu: Akşam gazetesinin sahibi Malik Yolaç. AP. lilerden, Genel Başkan Vekili Necmi Öktem dahil, 3 tanesi Genel İdare Kurulu üyesiydi: Abdurrahman Yazgan, Sâki Zorlu, Nureddin Bulak, Rauf Kıray, Cavit Oral, Akif İyidoğan, Nazmi Öktem. Dokuzuncu A.P. li Ahmet Kara idi. O akşam Belvü Palastaki odada, memleket bakımından A.P. için yapılacak tek hayırlı işin İnönünun başkanlığındaki ikili bir koalisyon hükümetine katılmak olduğu neticesine varıldı.

Aslına bakılırsa, toplantıya bir gün evvel, Akşam gazetesindeki bir ikili toplantı çekirdek olmuştu. Haftanın başındaki o gün palabıyık Abdurrahman Yazgan ile minyon Malik Yolaç buluşmuşlar ve durumu görüşmüşlerdi. A.P. içinde aklı başında kiminle konuşuluyorsa, adam C.H.P. - A.P. koalisyonunun lüzumunu savunuyordu. Fakat fikir, bir organizasyon olmadığından hep muallakta kalıyor, Grup toplantılarına girildiğinde D.P. artığı taktikler kullanan bir gürültücü ekalliyetin tesiri altında fikirler başka istikamet alıyordu. O halde yapılacak şey, mutedillerin de, tıpkı müfritler gibi organize olmalarıydı. Ertesi akşam, iyi niyet sahiplerinden on tanesi Belvü Palasta bu gayeyle bir araya geldiler.

Durum görüşülüp memleketin şartları realist açıdan ele alınınca, fikirleri zaten bir olanların zikirlerinin de eş hale gelmesi güç olmadı.

On kişi tanıdıkları, inandıkları A.P. temsilcileri arasına dağılacaklar ve ertesi günkü Grup toplantısından bir hayırlı istikametin çıkmasını sağlayacaklardı. A.P. milletvekillerinin, Hayat mecmuasında çıkmış bir listesi hemen bulundu, isimler işaretlenip görev taksimi yapıldı.

Bu sırada, bir başka mutedil grup aynı yolda son hazırlıklarını ikmal ediyordu. o grubun başında, bir süredir İstanbulda bulunan ve havayı daha iyi koklamak imkânım bulan Apaydın kardeşler vardı. Apaydın kardeşler, başkentte bıraktıkları mu temet adamları Diyarbakır milletvekili Alp Doğan Şenin verdiği haberler üzerine pazartesi sabahı başkente gelmişlerdi. O sabah, Meclisteki bir odada kafa dengi arkadaşlarıyla buluştular ve Grubu doğru yola sevketmek için taktik hazırladılar. Bu istikametin alınması geç kaldığı takdirde elbette ki bütün memleket, ama bilhassa A.P. tarifsiz güçlükler, belâlarla karşı karşıya kalacaktı.

İçerde ve dışarda

O gün toplanan A.P. Grubunda, içerde değil ama kuliste, bu yolda epey gayret sarfedildi. Toplantı son derece gergin ve elektrikli bir hava içinde başladı. İlk ağızda söz alanların sayısı 28 di ve bunların çoğu müf ritlerdi. Apaydınlar ve taraftarları heyecan dalgasından faydalanmasını bildiler ve ateşlilerin ateşlerinin sönmesini beklediler. Bu arada da kulisi ihmal etmediler. Grup dışında ve Grup içinde yakaladıkları A.P. lilere C.H.P. li bir koalisyona girilmesindeki faydaları anlattılar. Doğrusu istenirse, bunda ilk gün pek başarı kazanamadılar. Zira Gruba hâkim olan seçim atmosferi C.H.P. kelimesi üzerine dahi elektrik çekmeğe yetiyordu.

Açıkgöz Burhan Apaydın bütün hızını Grubun ertesi güne kalacak toplantısına sakladığı için o ilk gün sâdece kuliste gazetecilere bazı açıklamalarda bulundu. Gazetecileri etrafına topladı ve Grubun havasım onlara: .

"— Grupta seçim havası hakim. Hele arkadaşlar bir içlerini döksünler. Sonra, biz nasıl olsa sağduyunun zaferini sağlarız" dedi. Bunun üzerine gazeteciler Apaydına:

"— İçeride kimler vaziyete hâkim'' diye sordular. Apaydınların büyüğü gülümsedi ve:

" —Biz şimdilik sabreden dervişleriz. Anlarsınız ya?" diye cevap verdi.

Bu sırada A.P. Grubunda hararetli ve ateşli eski D.P. liler ile müfrit sağcılar muvakkat bir zaferin sarhoşluğu içindeydiler. Nitekim bir ara dışarı çıkan Gökhan Evliyaoğlu gazetecileri başına topladı ve kendinden emin bir tavırla:

"— Şu rejimin adını koyalım arkadaşlar! Her arka cebi kabarık olan gelip burada fetva verecekse, anlıyalım. Bilelim bu işi" diye cakalı cakalı konuştu. Zaten o sıralarda müfritlerin kulisi de hayli hararet kazanmağa başlamıştı. Bir tarafta Mehdi Mıhçıoglu ve Aziz Zeytinoğlu grubu, diğer tarafta Evliyazadelerin küçüğü yüksek sesle konuşuyorlar ve:

"— Tok arkadaş, artık şeflik sistemine paydos" diye haykırıyorlardı.

A.P. grubunun ilk toplantı günü böylesine garip bir hava içinde ve Burhan Apaydının bir takririyle ertesi güne talik edildi.

Malik Yolaç
Buzlan eriten adam

Aslında zafer mutedil taktikçilerindi. Zira o gün, gerçi bir C.H.P. li koalisyonun aleyhinde bulunulmuştu ama, bu mesele Gruba getirilebilmişti ya.. Ertesi gün koalisyon fikri daha ziyade işlenecek ve bu defa İnönü adı ortaya çıkarılacak, bir takım allerjilerin tedavisi yoluna gidilecekti.

Pazartesi akşamı başka bir faktör, Grup üzerinde tesir icra etti. Bir gün önce Kayseriye gidenler dön» düler ve oradaki "Birinci Takını n çok daha realist tavsiyelerini getirdiler. İsmet İnönüyle anlaşmak şartı. Ondan başka hiç kimsenin şu buhrana çare bulmasına imkân yokmu. Kendilerini hiç düşünmemek lazım dı. -Aslında, kendilerini gerçekten düşünmenin tek yolu, şu anda hiç düşünmemektir-. A.P., işbirliğine yanaştığı takdirde vatan sath lıda sempati ve prestij sağlayacak, teşkilâtını, hükümet içinde bir parti olarak, daha sağlam temeller üzerine oturtacaktı. Ertesi günkü Grupta "Bağrıyanıklar" zümresinden genç, sağduyu sahibi Ve memleketçi Erol Akçal -İzzet Akçalın, Rize milletvekilliğinde kendi yerini alan oğlu- bu görüşü müfritlere karşı savunacak, Neriman Ağaoğlu da tutumuyla onu destekleyecekti. Melahat Gedik ise, hislerini yenmeye muvaffak olamadı.

Buzlar eriyor

Haftanın başındaki salı sabahı A. P. grubuna bu plânla gidildi. Kulise hakim hava daha az elektrikli, milletvekilleri ise uykusuzdu Belli ki gece hayli çalışmışlardı. Nitekim Apaydınlar, Gruba hayli geç geldi-

A.P. liler meşhur Grup toplantısının kulisinde
İçi bizi yakar, dışı sizi

A.P. li Nihat Su C.H.P. lilerle sohbet ediyor

Düşmanlığın sonu

er. Önde Burhan. Apaydın olduğu halde mutedil grup salonda gözüktüğünde gazeteciler rahat bir nefes aldılar ve Mende» resin avukatına koştular. Apaydın, pir hanım gazeteciden aldığı Yeni Harman sigarasını yakarken suratına patlıyan Foto Hüseyin Eserin flaşından kurtularak;

"— Bugün mesele tamam, merak etmeyin, aklı selim galip gelecektir" dedi. Bir gazeteci:

"— Siz konuşacak mısınız Burhan bey?" diye sordu. Apaydın gülerek:

"— Elbette, ben Gruba hissi havayı getireceğim" diye' cevap verdi ve sonra arkasında kardeşi Orhan Apaydın ve Kadri Özek olduğu halde grup salonuna yöneldi.

Bu sırada Grupta, artık mutedillerin başlarından olan Nihat Su ikna edici bir konuşma yapmakta ve memleket şartlarını ortaya koyarak C. H. P. li bir koalisyonun gerektiğini belirtmekteydi. Nihat Su konuşmasını bitirdiğinde' kulise kadar gelen alkış, A. P. Grubundaki buzların yavaş yavaş erimeğe başladığını ortaya koydu. Hele Erol Akçalın konuşması işleri daha da kolaylaştırdı. Genç Aksal söz sırası geldiğinde ye rinden heyecanlı bir şekilde kalktı ve kürsüye yürüdü. Aksal sözlerine:

"— Ben bir C. H. P. zedeyim" diye başladı ve sonra C. H. P. li bir koalisyon fikrini savundu. Başka yapılacak çâre olmadığını söyledi ve "Bağrı Yanık Ana"lar ile birlikte bütün sanık yakınlarının oylarını müspet kullanacaklarını ifade etti. Son sözler eski Demokratların keyfini kaçırdı ama, mutedillerin arzuladığı neticeyi tacil etti.

Gürültü patırdı

Fakat müfritler de boş durmadılar. Hiç olmazsa ortalığı karıştırmağı denediler. Gökhan Evliyaoglu kürsüye fırladı ve:

"— C. H, P. ile koalisyona gitmek namussuzluktur" diye bağırdı. Grup birden karıştı ve:

"— Tavzih et, tavzih et" sesleri duvarları yaladı. Ne var ki Evliyazadenin aldırdığı yoktu. Aynı sözleri tekrarlamakta beis görmeyince ön . sıraların birinde oturmakta bulunan Nuri Beşerin sabrı taştı ve yerinden fırlayarak:

"— Namussuz sensin" diye kükredi., Bu, zaten ortada mevcut kıvılcımı parlatmağa kâfi geldi. Yumruklar sıkıldı ve ortalık karıştı. Mutediller koştular ve Beşeri dış an çıkarttılar. Beşer koridora fırlayınca avazı çıktığı kadar bağırarak:.

"— Bu herifi öldüreceğim, ayağımın altında pestil gibi ezeceğim" dedi. Evliyazede ise çömez Hami Tezkan ile koridorun öbür tarafına sürüklendi. A.P. Grubunun bu mesele deki ilk ve son kavgası da bu oldu Bu sırada Burhan Apaydın pek heyecanlanmış olacak ki dışarı fırlayacak, o sırada kuliste bulunan Ferit Alpiskenderi bularak salona dâvet etti ve;

"— Rica ederim efendim, içerde memleket mukadderatı tayin ediliyor, içeri gelin" dedi.

Belli ki mesele ciddiydi. Kalabalık A, P. li gruplar salona girmeğe başladılar. Müfritler neticeye giden yolda bir fena puan daha almışlardı Bunun içindir ki Grupta hücum inisiyatifi mutedillerin eline geçti. Takdirler başkanlık kürsüsüne akın etmeğe başladı. Apaydınların takriri C. H. P. ile bir koalisyona, hem de İnönünün başkanlığında bir koalisyona gidilmesini derpiş ediyordu. Aynı mealde takrirler pek çoktu. Sinan Bosna ve genç A. P. iller ise bir başka takrirle Genel İdare Kuruluna salahiyet verilmesini istediler. Takrirlerin sayısı 30'a yakındı.

Takrirlerin başkanlık divanına verilmesinden sonra kulis birden haraetlendi. Müfritler ve mutediller, taraftarlarım etraflarına toplayarak kendi fikirlerini yaymağa başladılar. Ortada bir kaç tez vardı. Bunlardan biri C. H. P. li bir koalisyonda vazife almak, fakat İnönünün başkanlığını kabul etmemekti. Şinasi Osma, Ahmet Gürkan Ve Kâmuran Evliyaoğlu ile Tahsin Demiray gibi İnönü kompleksiyle malûl A. P. lilerin bu tezi tutmadı. İkinci tez, hiç bir koalisyona, C. H. P. ile girmemek kararında bulunanlarla teziydi ki bu fikrin öncülüğünü de Ömer Eken ve Aziz Zeytinoğlu yapmaktaydılar. Bunlar ilk anda eski D. P. lilerden ve müfrit sağcılardan destek gördüler. Ne çâre ki bu destek çok geçmeden yıkılıverdi.

Saatlerin 20'ye yaklaştığı o salı akşamı A. P. Grubu hiç bir karar alamadan, verilen takrirlerin aynı mealde olanlarının birleştirilmesi ve sonra umumi heyete sunulması şeklinde zahiri bir sebeple dağıldı. Aslında, hakiki sebep bu değildi. Asıl sebep, o gece yapılması gereken kulis faaliyetiydi. Nitekim A. P. bağımsız milletvekili Malik Yolaç ile Abdurrahman Yazganın öncülüğünü yaptığı Belvü Palas toplantısı, Meclis koridorunda bunun için tertiplendi. Saat 20.30 da Belvü Palas toplantısında bir takım kararlar alınırken Yüksel Palasın bir salonunda da eski D. P. liler aynı mealde bir toplantı yapıyorlardı.

Gün ola harman ola

Çarşamba sabahı A. P. li milletvekilleri erken saatlerden itibaren Meclise gelmeğe başladılar. Geç kalanlar kulisleri idare eden başlardı. Bunun için Burhan Apaydın ve grubu meclise geldiğinde A. P. Grubunu toplantıya dâvet eden ziller çalmağa başlamıştı.

A. P. liler Grup salonuna girdiler ve birden bir sessizlik Meclisi kapladı. Herkes bilhassa gazeteciler pür dikkat neticeye intizar ediyorlardı. Bu sırada A. P. grubunda kürsüde A. P. Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala bulunmaktaydı. Gümüşpala memleket meselelerini ortaya koydu ve sonra Grupa hitap ederek:

"— Aklı selime uygun karar alalım arkadaşlar. Tüzüğümüzün 45. maddesi sarihtir. Tüzük koalisyon mevzuunda Genel İdare Kuruluna selahiyet tanımaktadır. Bu maddenin ışığı altında biz sizlerin temayülünüzü öğrenecek, ondan sonra kararlarımızı bu ışık altında alacağız." dedi.

Bu, ortaya derhal bir yeni durum çıkardı. Demek ki, partiye Genel Merkez istikamet verecekti. Gruptaki yoklama ise, hinnihacette Koalisyonun A. P. den ne miktar oy toplayabileceğini gösterecekti. Nitekim, iştirak adedinden fazla oyun çıktığı bir gürültülü oylamada koalisyonun 84 taraftarına mukabil 89 kişi aleyhte kaldı. Ancak altı üye, daha sonra Apaydına gelerek takriri iyi anlamadıklarını, aslında koalisyon taraftarı olduklarını bildirdiler. Gümüşpalanın tabiriyle, temayül anlaşılmıştı. Şimdi, kat'i karar verilecekti!

Tarihi karar

Bundan sonra gazeteciler A. P. Meclis Grupu İdare heyetinin toplantı salonunun yolunu tuttular. Merdivenlerde Gümüşpala ve arkadaşlarına yetişmek kaabil oldu. Gümüşpala yanında Şinasi Osma, Kâmuran Evliayoğlu ve Cavit Oral olduğu halde merdivenlerin önüne kadar geldi ve sonra asansöre binmek için yanlarından ayrılan Nihat Suyu gazetecilere gösterek:

"— Şunlara bakın, gençler nasıl merdivenleri çıkıyor. İhtiyarlar nasıl asansörü tercih ediyor" dedi ve:

"— Haydi gençler, biz merdivenlere" diye ilâve etti. Basın mensupları ve A. P. idarecileri merdivenleri tırmanmağa koyuldular. Gazeteciler bu arada suallere başladılar. Bir gazeteci:

"— Paşam, şimdi ne olacak?" diye sordu. Pala Paşa arkasına döndü ve suali cevaplandırdı:

"— Şimdi Genel İdare Kurulu toplanacak ve karar alacak" Bir başka muhabir:

"— Karar ne olur dersiniz?" diye sorunca bu suale Osma cevap verdi:

"— Herhalde, beklediğiniz karar"...

D blokunun üst katına çıkıldığında saatler 12.20'yi gösteriyordu. Genel İdare Kurulu üyeleri Grup İdare Heyeti salonuna girdiler. İçerde A. P. nin Senato ve Millet Meclisi Grup İdare Heyetleri toplantı halindeydi. Hep birden ayağa kalktılar ve:

"— Müşterek toplantı mı?" diye sordular. Suali Beşer cevaplandırdı.

"— Hayır, Genel İdare Kurulu.

Millî Felâket: Davulcular!

Toplumların, kendilerine göre bir takım hususiyetleri oluyor. Bunlar mevcut ortam ve seviyeyle alâkalı. Hoşa giderler veya gitmezler. Ama hoşa gitseler de, gitmeseler de vardırlar, oradadırlar.

Şimdi, bir gerçek: 1950'ye kadar, Turkiyenin her köşesinde bir C. H. P. linin elinden çekmiş ne kadar adam varsa, bunların hepsi, 14 Mayıs akşamından itibaren o adamın kapısında davul çalmaya başlamışlardır. Bir gün, iki gün, beş gün.. Devir değişmiş, rejim değişmiş, Demokrat iktidar yerleşmiş, o C. H. P. linin yerini D. P. li ikiz kardeşi almış, ötekini asla aratmayacak tarzda bela olmuştur. Yeni bela, on yıl, civarındakilerin iflahım kesmiştir. Ama, onun tutumu neticesi D. P. nin de iflahı kesilmiş ve bir gün gümbürtüyle yıkılıvermiştir.

Bu, bir başka gerçek: Turkiyenin her köşesinde bir D. P. linin elinden on yıl boyunca çekmiş ne kadar adam varsa, hepsi, 27 Mayıs akşamından itibaren o D. P. linin kapısında davul çalmaya başlamışlardır. Bir gün, iki gün, beş gün. On yıl boyunca en fazla zulme uğramış olanlar C. H. P. liler olduklarından bu işte sen önde onlar yer almışlardır. Yeni fasıl, tam bir buçuk yıl devam etmiştir. Davul çalmanın arkasından ihbarlar gelmiş, ihbarları iftiralar tâkip etmiş, iflahı kesilenler aynı başarıyla iflah kesmişlerdir. "İhtilâl **bizim** tarafa gelmedi!" şikâyetinin mânası, benim iflahımı kesmiş olanların iflahını ben, henüz lâyıkıyla kesemedimden ibaret kalmıştır. Ama, anlaşılıyor ki, arada asıl iflahı kesilen C. H. P. olmuştur.

Bir gerçek daha: 15 Ekim akşamı, bir buçuk yıl canına tak etmiş adam, boynuna davulu taktığı gibi soluğu C. H. P. linin evi önünde almıştır. Vur tokmağı, vur..

Son gerçek: İsmet İnönünün Başbakan olduğu duyulur duyulmaz, tokmak tekrar el değiştirmiş, davul eski D. P. lilerin evi önüne nakl-i mekân eylemiş, iflah kesme teşebbüslerine, bırakıldığı yerden devama kalkışılmıştır.

Davul
Kafaya tokmak

peki ama, bu davulcularla biz ne yapacağız? Bizi, hislerimizi tahrik ederek, düşmanlık duygularını ayakta tutarak, yüreğimize korku salarak onlar idare ederlerse, politikacılarımız o faktörü başlıca faktör sayıp taraftarlarını davul sesinden korumayı esas vazife sayarlarsa bir anlaşmaya varmak kabil olur mu? C. H. P. kendi teşkilâtına bu yoldaki her taşkınlığın önlenmesini isteyen Ur tamim yollamıştır. Vaktiyle D.. P. de aynı şeklide hareket etmişti. Ama toplum bu oldukça. toplumun şartları bu kaldıkça, umumi seviye yükselmeyip basit ve iptidai hisler her şeyin üstüne çıktıkca C. H. P. nin tamiminin de, tıpkı eski D.P. tamimi gibi, Kızılay meydanından iki adım öteye tesir etmesini beklemek hayaldir.

Çâre?

Çâre şu : Elbirliğiyle bîr rejim kurmalıyız ki davul çalma sebeplerini ortadan kaldırsın, elbirliğiyle bir rejim kurmalıyız ki ihbar müessesesi, iftira müessesesi tesirli olmaktan çıksın, kaale alınmasın, elbirliğiyle bir rejim kurmalıyız ki kimse kimsenin iflahını kesemesin Bu imkânı rejim verdiği müddetçe bir iflah kesme heveslisi mutlaka çıktığına göre bu çâreyi, memleketin iflahı kesilmeden mutlaka gerçekleştirmeliyiz.

Sebep, yani partizanlık ortadan kalkınca, bakınız kimse davulun tokmağım, Ramazanda sahur vaktinin dışında eline alıyor mu? Ama evvelâ o tokmağın' bıraksın diye düşünürsek, daha bin yıl bekleriz.

Bir Mülâkat

Evet dedim, çünkü...

Erol AKÇAL

Eğer A.P. Grubu içinde bir "zede" varsa, bu genç Erol Akçaldır. Erol Akçal, Menderesin Devlet Bakanı olan ve Yassıadada müebbet hapse mahkûm edilen İzzet Akçalın oğludur. Buna rağmen genç ve aydın Erol Akçal, daha başkente gelmesinden itibaren realiteyi ve memleketin ihtiyaçını görmüş, sahip olabileceği bütün şahsi hisleri bir tarafa atarak Demokrasinin kurtulması için elinden gelen gayreti sarfetmiştir.

Erol Akçal aşağıda, hareketinin sebeplerini son derece açık tekilde anlatmaktadır. Bu düşünceleri, herkes rahatlıkla anlayacaktır.

"C. H. P. ile A. P. arasında bit koalisyon, memleket menfaati ve bilhassa demokratik rejimin müdafaası hususunda, icap ettiği takdirde, bütün partilerin uyuşabileeeğinin en güzel delilini vermiştir.

"Bunu iki partinin birleşmesi değil, iktidarın ve dolayısıyla memleket hizmetlerinin paylaşılması şeklinde telâkki etmek gerekir. Bu suretle, bugün, A. P. nin de bir İktidar Partisi olduğunu iddia etmek yanlış olmaz kanaatindeyim.

"Böyle bir koalisyonu kurmanın, vatandaşlar arasındaki gerginliği gidermek ve onları kaynaştırmak bakımından da faydası büyüktür.

"Bu memleket uzun seneler parti mücadelelerine sahne olmuştur. Meclis içindeki milletvekillerinin kavga derecesine varan münakaşaları köylerdeki şahıslara kadar ulaşmış ve onların da huzurunun kaçmasına, onların da birbirleriyle çekişmesine yol açmıştır. Bu yüzdendir ki, Meclis içindeki kaynaşmayı temin, memleket huzurunun birinci kademesini teşkil eder.

"Ben bugün, bir milletvekili olarak, muayyen bir mesele hakkında karar vermeden evvel, memleketin içinde bulunduğu şartların ışığı altında bu meselenin leh ve aleyhinde serdedilen fikirlerin karşılaştırılması lâzım geldiğine inanıyorum. Parti mülâhazalarının, memleket menfaati bahis konusu olduğu zaman bir kenara itilmesi icap eder. Çok güzel bir şekilde ifade olunduğu gibi, partiler memlekete hizmetin birer vasıtasıdırlar. Bugün Türkiyede demokrasi rejimine avdet yolunda çalışmak, en önemli bir memleket hizmetidir. Bu sebeple parti mülâhazalarına bugün için yer verilemez.

"Birleşme aleyhindeki tezlerin en kuvvetlilerinden birisini seçmenin düşüncesi teşkil etmiştir. Seçmenlerin, yâni bizlere oy veren şahısların fikir ve arzularını düşünmemiz şüphesiz şarttır. Ama seçmenler ne düşünmektedirler? Bunlardan bazıları koalisyonu istiyor, bir kısmı istemiyor. Ancak, üzerinde ittifak ettikleri iki husus var: Hepsi de huzur Ve demokrasi rejiminin teessüsünü arzu ediyor. Bunları sağlamak da bizlere aittir, yolunu seçmek de...

"Nisbi temsil sonunda, ekseri memleketlerde Kuvvetli bir hükümet kurmak için koalisyona gitmek faydalı ve zaruri olmuştur.

"Memleketimizin içinde bulunduğu iktisadi ve siyasi şartlar kuvvetli bir hükümetin ne derece lüzumlu olduğunu açıkça göstermektedir. Bugün memleketim için, ekseri koalisyonlarda olduğu gibi, bir büyük parti ile bir küçük partinin müştereken kuracakları kabine faydalı olamazdı. Bu şekildeki bir kabine, bilhassa iktisadi yönden, memleketimizin ihtiyacı bulunan müstakar bir idareyi sağlayacak kuvveti elde edemez ve Parlâmentoda, istenilen itimada mazhar olamazdı. Bunun için en kuvvetli kabine, bugün için bir C. H. P. - A. P. koalisyonu halinde kurulacaktır.

Temenni ederim ki kabinemiz ahenkli çalışabilsin ve hepimiz, bütün milletvekilleri yapıcı tenkidlerimizle kabineye yardımcı olabilelim. Geçmiş günlerin kötü hatıralarım silip, istikbale ümitle bakabilelim. Dâvalarımızı elbirliğiyle hallederek, ordumuzu siyasetle meşgul etmeyip, kendi asıl vazifesini yapmak üzere serbest bırakalım."

Bîr Mülakat

Hayır dedim, çünkü...

Sadi PEHLİVANLI

Şadi Pehlivanlı, A.P. nin Ordu milletvekillerinden biridir. A.P. Grubunda ve partinin içinde Gökhan Evliyaoğlu ve Fethi Tevetoğlu grubuyla birlikte koalisyon aleyhinde sonuna kadar direnmiştir. Bu, bir politika, bir siyasî kanaat olabilir ve o sıfatla makbuldür. Ancak, acaba Şadi Pehlivanlıyı o istikamete iten sebep er ne olmuştur?

Aşağıda, bu suale bizzat Pehlivanlı cevap vermektedir. Söyledikleriyle ikna olanlara, hattâ söylediğini anlayanlara ne mutlu!

"Bir kere, Türkiyede demokratik düzenin ikame ve idamesi için şuna inanıyorum ki, mevcut ve mükemmel bir Anayasa muvacehesinde ve parlâmento prensip ve teamüllerine uygun olarak herşey en iyi şekilde halledilebilecektir.

"Memleketin yüksek menfaatlerine müstenid iyi niyetin, yâni samimiyetin, yukarıda arzettiğim esaslar dairesinde, Türkiyede tesis edilmekte olan İkinci Cumhuriyetin mükemmel bir şekilde olmasını sağlıyacak bir parlamento numunesi verebileceğine kaniim.

"Yeter ki parlâmentonun müntesipleri olan bizler, anamızın sütü kadar helâl oylarla, dürüst bir seçim sonucunda, milli iradeyi temsil eden kişiler olarak dürüst davranalım ve inandı fimizi savunalım.

"Demokratik nizamlarda çok partili rejimin mânası iktisadi ve siyasi alanda muhtelif görüşlerin ortaya konması esasına dayanmaktadır.

"Millet hangi görüşü daha fazla tasvip ediyorsa hangi görüşü daha fazla benimsiyorsa, bir gün, parlâmentodaki in'ikası neticesinde o görüş Hükümet politikasına hakim olur.

"Binaenaleyh, kurulacak olan Hükümetin Millet çoğunluğunun arzusuna uygun olması icap eder,

"Nisbi temsilin neticesi olarak müvazeneli bir durum bugünki parlâmentomuzda mevcut ve bunun neticesi olarak bir koalisyon zarureti ortada ise de, parlâmentodaki grupların umumi temayüllerine göre çoğunluğu ve azınlığı millet iradesi bakımından tesbit etmek mümkündür zannediyorum.

"Ben arzu ederdim ki, kurulacak olan koalisyon hükümetinde liderler herşeyden evvel bu esası göz önünde tutsunlar, buna göre karara varsınlar. Bunun haricinde hiç bir gerekçenin varlığına inanmıyorum. Vatanseverliğim zaruri olarak bu neticeyi doğurmuştur.

"Aksi halde düşüncelerime, inanışlarıma aykırı hareket etmiş ve seçim kampanyası sırasında verdiğimiz sözleri yerine getirmemiş olurdum.

"Memleketimde teessüsünü istediğim demokratik rejimin bundan başka şekilde meydana çıkması, teessüsü imkânsızdır.

"Bizlerin düşündüğümüz şekilde teşekkül edecek bir hükümetin karşısına, söylenildiği gibi bir takım kuvvetlerin çıkacağına inanmıyorum. Zira bütün söylentilere rağmen, Silâhlı Kuvvetler en müsait şartlarda idareyi bırakmayı arzulamış, serbest ve dürüst seçimler yaparak, verilen sözün tam mânasıyla yerine getirildiğini umumi efkâr nezdinde ispat etmiştir.

"Anayasalım ve demokratik rejimin icaplarını gereği gibi yerine getirmekle bütün meselelerin hallolunacağına inanıyorum. Bunun aksinin vârid olabileceğine asla inancım yoktur.

"Herşeyden evvel memleketimde kusursuz bir demokratik rejim arza ettiğimdendir ki. benimsediğim prensipler muvacehesinde kanaatim beni bu meselede Hayır demeğe icbar etti."

Sâdece Senato ve Meclis Grup Başkanları da katılacak" Bunun üzerine Ferit Alpiskender ye Muhittin Güven hariç, diğer üyeler salonu terkettiler. Genel İdare Kurulu üyeleri uzun masanın etrafındaki yerlerini aldılar. Toplantıya geçmeden evvel Genel İdare Kurulunun fotoğrafları çekildi. Gazeteciler dışarıya çıktılar ve celse açıldı.

Toplantı aralıksız 13.25'e kadar devam etti. Bu arada ikide bir üyeler kapıyı sertçe açtılar ve gazetecilerin mevzilerini kontrol ettiler. Kapıların, sesleri dışarıya ' aktarabileceğine inanıyorlardı. İlk başını uzatan Gümüşpala oldu. O rahatça yerine oturduktan sonra, bir ara Cavit Oral rahatsızlandı ve bir defa da o dışarıyı kontrol etti. Anlaşılan içerde son derece mahrem meseleler konuşuluyordu. Halbuki korkulacak bir şey yoktu. Muhabirler kuzu kuzu pencere diplerinde sohbet ediyorlardı. Bir ara içerdeki huzursuzluk son hadde ulaştı ve iri yarı Osma dışarı fırlayarak gazetecilere:

"— Arkadaşlar, burada bulunduğunuz müddetçe karar almamıza imkân yok. Lütfen aşağıda bekleyin. Biz size haber vereceğiz" diyerek muhabirleri aşağıya sevketti.

İçerde hakikaten mühim meseleler karara bağlanıyordu. İlk konuşulan mesele koalisyona girip girmeme meselesi oldu. Genel İdare Kurulu bu konuda ittifakla karar verdi. Koalisyona C. H. P. ile birlikte girilecekti. Nihat Su söz aldı ve memleket menfaatlerinin kendilerini bu yola ittiğini bildirdi. Daha sonra bir başka meselenin oylaması yapıldı. A. P. -C. H. P. koalisyonunda Başbakan İnönü mü olmalıydı? İşte bu mesele. alınacak kararın ittifakla değil de ekseriyetle olmasına yol açtı. "Evet" diyen baslar 15, "Hayır" diyen baslar 6 idi. Kâmuran Evliyaoğlu, Muhiddin Güven, Şinasi Osma, Tahsin Demiray, Mehmet Turgut, Ahmet Gürken İnönünün Başbakanlığının aleyhinde oy kullanmışlardı. Netice bir zabıtla tespit edildi. İnönünün Başbakan olduğu kabinede A. P. bulunacaktı. Bundan sonra bir başka meselenin tartışılmasına geçildi. Gümüşpala hükümette vazife almalı mı, almamalı mı meselesi Genel İdare Kurulunu pek meşgul etmedi. Zira bu husustaki" kararı Gümüşpalanın bizzat kendisine bırakmakta fayda vardı. Karar alınıp katiyet kespettikten sonra iş müdavele-i efkâr sekline döküldü. A. P. nin kabineye vereceği isimler hangileri olacaktı? Bu hususta oracıkta tespit edilebilen sâdece beş isim oldu. Bu isimler Tahsin Demiray, Ahmet Topaloğlu, İhsan Sabri Çağlayangil, Cevdet Perin ve Cavit Oraldı. Zaten bu mesele üzerinde pek fazla durulmadı ve Genel İdare Kurulu dağıldı. Üyeler acıkan karınlarını doyurmak için Meclis lokantasına giderlerken, yollan gazeteciler tarafından kesildi. Nihat Su, Ferit Alpiskender ve Kâmuran Evliyaoğlu gazetecileri gülerek karşıladılar. Bilhassa Nihat Su son derece neşeli bir şekilde:

"— Tamam artık, mesele halledildi. Prensip - olarak anlaştık" dedi. Bir muhabir:

"— Şartları tespit ettiniz mi?" diye sorunca Kâmuran Evliyaoğlu söze karıştı ve:

"— Onlar sonraki işler. Müşterek toplantılarda halledilecek işler" dedi.

A.P. Genel İdare Kurulu karar için toplantı halinde

Bir kapı ya açık durmalı, ya kapalı

Tehlike çanları

A. P. Genel İdare Kurulunun kararından hemen sonra Başbakan adayı İnönü ile temaslar başladı. (Bk. YURTTA OLUP BİTENLER- "Hükümet") Fakat bu sırada madalyonun öbür tarafı beklenen reaksiyonu gösterdi. A. P. Grubunda "teşkilat, teşkilât" diye bağıranları haklı çıkaracak bazı hâdiseler ortaya çıktı. A. P. Genel Merkezine "Ekin anbarda, davarlar aç, ne bir kuruş giriyor, ne de bir kuruş çıkıyor. Bir an evvel hükümeti kurun" seklinde telgraflar gelirken ve bilhassa Doğudan ve Güneyden tasvipkâr sesler yükselirken A. P. nin doğduğu Egeden kopan çığlık birden ortalığı sardı. Egede A. P. parçalanıyordu!

Hikâye, İzmirde patlak verdi. Birden bütün Egede dal budak sarıp gelişti. A. P. Genel İdare Kurulunun haftanın ortasında çarşamba günü aldığı karar İzmire ulaşır ulaşmaz eski Demokratlar paçaları sıvadılar ve paniğin öncülüğünü ettiler. İşin başında A. P. İzmir il başkam Mehmet Karaoğlu ve ikinci başkam Osman Kibar vardı. İki müfrit A. P. li hemen ortalığı velveleye verdiler. Egeli il başkanlarım İzmirde alelâcele bir toplantıya davet ettiler. Bu dâvete ilk olarak Denizli, Aydın, Manisa il başkanları icabet ettiler. Aynı aksam saat 12 de A. P. il merkezinde bir müşterek toplantı yapıldı ve saat sabahın üçüne kadar mesele müzakere edildi. Bu arada İl merkezinin önüne bin kadar A. P. li toplanmış, Genel İdare Kurulunun aleyhinde tezahüratta bulunuyorlardı. Genel İdare Kurulu için "İstifa! İstifa!" nidâları yükseldi. İddiaya göre A. P. Genel İdare Kurulu 45. maddeyi ihlâl etmişti. İçerde de kararlar alındı ve istifalar birbirini tâkip etti. İlk olarak A. F. Denizli il başkanı Salih Baydil istifayı bastı, onu genel sekreteri EMİNSU Necdet Saruhanlıoğlu ve İl İdare Kurulu üyesi Hasan Kaya, Halil Gökdağ, Salın Demirsoy ve İlhan Kayaoğlu takip ittiler. İstifalar hemen telgrafla Genel Merkeze gönderildi. Bu sırada İzmirin eski Demokrat Eşrefpaşanından kitle halinde istifalar başladı. Şeref Balkanlı da müstafilere iltihak etti. Alelâcele yeni bir partinin bayrağı ele alındı. Adı Devrim Partili olan bu alaminüt partiye bin kadar V. P. li geçiverdi. Mehmet Yorganoğlu da Devrim Partisine girince bütün kinliler bir çatı altında birleşdiler ve kendi aralarında vazife taksimi yaptılar.

Haftanın ortasındaki bu hâdise, Genel Merkezi evvelâ bir karıştırdı.

Korku ve üzüntü, başkentte Terilen karana teşkilât tarafından anlaşılmaması endişesi pek çok A. P. linin yüzünü sardı. Derhal bir çâre bulundu: Apaydınlar, Akçallar gibi mutediller, gruplar halinde yurdu tarayacaklar ve taraftarlarına hareketlerinin mucip sebebini anlatacaklar, onları aydınlatacaklardı. İlk olarak ağzı laf yapan Burhan Apaydının Egeye gönderilmesi düşünüldü. Ama heyecan saman alevi gibi sönmekte gecikmedi. Teşkilât, müfritlerin bütün tahriklerine rağmen şayanı dikkat bir anlayış gösterdi ve çözülme pek mahalli kaldı. O kadar ki hafta nın sonunda bunun çapı, Yassıada kararlarının ilânından sonra başlayan huzursuzluğun genişliğini bile almadı. Bunun üzerine, ekip sevkıyatı fikrinden vaz geçildi. İstanbul teşkilâtının Genel Merkezi destekleyen kararı müsbet tesir yarattı.

Daha eğlencelisi, koalisyona katılan A. P. fırtınayı geçiştirmek üzereyken otobüsü kaçıran Y. T. P. de. koalisyona katılınmadığı için gerçek kasırga kopuverdi.

Ertuğrul Akça
Fırsat ganimettir

Y. T. P.

Oyun içinde oyun

Fahreddin Kerim Gökay, karşısında pek keyifli, elindeki kehribar tesbini ağır ağır çekerek gülümsiyen Ertuğrul Akçaya:

"— Bir de sizi, benim harekete getirdiğimi söylüyorlar. Açıkça bildireyim Ertuğrul, ben senin takririne oy vermem. Ama Grupta ekalliyette kalırız, orasını bilemem" dedi.

Gökay sinirli, samimi ve üzgün görünüyordu. Elini uzatsa değecek yakınlıkta bir kuşu kaçırmış avcıya benziyordu. Akça mukabele etti:

"— Biz bir şey demiyoruz ki- Sâdece Basından intikal edenlerden dolayı, sezgimizi ortaya koyuyoruz.."

Konuşma, Meclisin D Blokuna raslayan toplantı salonunun sağındaki koridorda, kenara yerleştirilmiş koltukların üzerinde, cuma günü cereyan ediyordu. Akça halinden memnundu. Y. T. P. içinde bir gövde gösterisi yapıp birinci plâna çıkabilme imkânları nihayet eline geçmiş, bu ekzantrik- ve gürültücü Yassıada avukatı iki gün evvel aynı koridorda cereyan etmiş bir olayı ganimet bilmişti.

Uzun müddettir Y. T. P. grubundaki doğum sancıları, beklenen mey-

İmam ve Cemaat

İhtilâlden sonra siyaset hayatı yeniden açılırken kurulan partilerden bir kısmının basma geçenlerden dinlediğimiz sözler unutulmamıştır. Bu gibi kimselerin içinde "temiz t-gaye", "idealizm" "vatani vazife", "âsil duygular" gibi terimleri en çok kullananlar Y. T. P. yi kuranlar olmuştur. Bunlar yazılarında, demeçlerinde, nutuklarında hangi sebeplerle harekete geçtiklerini uzun uzun anlatmışlardır.

Y. T. P. nin kurucularına bakılırsa, kendilerini bir tek gaye siyaset hayatına itmiştir: Aydınlık fikirlerinden, D. P. ye bağlanmış kütleyi faydalandırmak! D. P. nin kapatılmasıyla bu kütle or tada kalmıştır ya.. Milyonlarca oyu, mutlaka kendi taraflarına çek mek isteyecekler çıkacaktır. Ee bunların arasında kötü niyetlilerin mevcu düşmanlık ve kin hislerin tahrik edeceklerin, memlekette kar deş kavgası körükleyeceklerin bu Ummayacağı ne malûmdur? O hal de memleket, kendileri gibi aydın lardan görev beklemektedir. Meydana çıkacaklardır ve Demokrat oyları hayırlı yollarda kanalize etmeye çalışacaklardır. Bunların satüplerinin kırılan gururlarını, zedelenen haysiyetlerini, fena İstikamette oy kullanmış olmalarım anlamalarından doğan huzursuzluklarını basiretle, izanla, akılla tedavi edeceklerdir. Onları tahriklerden de, hakaretlerden de koruyacaklardır. Kısacası, banları Merihe gönderemeyeceğimize göre, her birini a» kıllı uslu vatandaş haline getireceklerdir. Bunun için kendilerinin kâfi iyi niyetleri, bilgileri, faziletleri vardır.

Bu edebiyata, daha ortaya atılmasıyla birlikte başlayan tatbikat karşısında kimler ne kadar süre inanmışlardır, bilinmez. Tatbikatı şüphesiz, iyi yola itilmek istenilen eski Demokratlara şirin görünme lüzumuna bağlayanlar olmuştur Y. T. P. lilerin şampiyonluğunu yaptıkları İnönü düşmanlığı, C. H P. düşmanlığı, hatta D. P. hayran ığı uzun müddet hep bu şekilde izah edilmiştir. "Canım insan, oyunu istediği kimsenin karşısına çıkıp söylediği gerçek dahi olsa, bir ta kım boşa gitmeyecek konulardan bahis açmaz ki.." Bu mantıkla, seçimlere kadar, İhtilâl öncesi edebiyat tekrarlanmış, eski Demokrat lara kur yapılmış, her türlü taviz verilmiş, hatta o devir Alfan Devir bile sayılmış fakat idealistlik, man leketçilik, aydın kafa ve fazilet hiç kimseye verilmemiştir.

Seçimler yapıldı, oylar kanalize edildi. Bu oylarla bir takım temsilciler Meclise geldiler. Memleketi ciddi bir buhran içinde ve vahim tehlike karşısında gördüler. Aa! Y. T. P, li imamlar, o doğru yola götürecekleri cemaat var ya, o cemaatin' de ilerisinde, düşmanlık, uyuşmazlık, küçük hesaplar, iktidar hırsı, koltuk kapma sevdasının en ucundalar. Memleket şunu bekliyormuş, memleket bunu bekliyormuş, durum şuymuş, durum buymuş.. Umurlarında değil!

Hani, insan düşünüyor da eğer kahraman Y. T. P. liler öylesine idealizmle ortaya çıkmasaydılar, bu zavallı "Demokrat Kütle" daha fena ele nasıl düşebilirdi?

Hayır hayır! Bir politika benim denebilir. Bir siyasi fikir tutulabilir. Bir yol seçilebilir. İnsanlarda sempatiler ve antipatiler de bulunabilir. Ama, illâ yüksekten atmanın hikmeti nedir, lütfen söylenir mi?

Herkes en sonda hak ettiği no--u mutlaka aldığına göre...

vasini, feride bıraktığımız haftanın lortasında bir gün, yukarıdaki muhaverenin iki gün sonra cereyan ettiği dekor içinde verdi.

O gün çarşambaydı. A, P. ile C. H. P. nin hükümet konusunda anlaşmalarının üzerinden bir saat bile geçmemiş, Gümüşpala İnönüyü ziyaret ederek durumu kendisine henüz anlatmıştı. İşte bu sırada Y. T. P. Meclis Grupu Başkanı Yusuf Azizoğlu koridorun başında basın mensupları tarafından yakalandı. Grup Başkanına, Gümüşpalanın biraz evvel sarfettiği "üçlü koalisyon da olabilir" sözü nakledildi ve hemen arkasından:

"— Siz buna ne dersiniz?" denildi.

Azizoğlu

"— Bir teklif gelmiş değildir. Şimdiye kadar bize yapılan teklifleri reddetmedik. Üçlü koalisyona Evet dedik. Dörtlü koalisyona Evet dedik. Elbette teklif gelirse, düşüneceğiz" diye cevap verdi.

Bunun üzerine mesele derinleştirildi ve çok nazik Y. T. P. Grup Başkanı sıkıştırılmağa başlandı. Y. T. P. İnönünün Başbakanlığındaki kabineye Bakan verecek miydi? Şayet verirse, gene eşit şartlar gerekçesi ileri sürülecek miydi?

Azizoğlu bu sualleri mümkün mertebe atlatmağa çalıştı. Söylediği tek cümle "Teklifi bekleriz" cümlesi oldu. Sonunda, yakasını kurtarmak için:

"— A. P. ile C. H. P. koalisyonu oldukça kuvvetli bir hükümetin teşkili için kâfidir. Biz muhalefet vazifemizi yaparız" dedi ve etrafım saranlardan maharetle sıyrılıp, koridorun bir köşesinde, Doğulu bir milletvekiliyle sohbete daldı.

Ancak mesele burada kapanmadı. Azizoğlu çok az sonra bir başka grup gazeteci tarafından yeniden çevrildi. Sorulanlar hemen hemen aynıydı. Azizoğlunun cevaplan da fazla değişik olmadı. Sâdece teklifin beklendiği, hatta biraz arzulandığı bu cevaplardan belli oluyordu.

Bir başka söz

O gün gazeteciler tarafından yakalanan, Y. T. P. Grubu başkanından ibaret kalmadı. Basın mensupları hükümet konusunda bizzat Alicana aynı mealde soru sorduklarında, kulaklarına inanamadılar. Alican haftanın başında başka konuşuyor, şimdi başka konuşuyordu. İnönünün Başbakanlığında kabineye asla Bakan, veremiyeceğini daha pek kısa bir süre önce söyleyen Y.T.P. Genel Başkanının ağzı değişmiş, "teklif" "bakalım", "düşünelim" gibi sözlerin pek fazla geçtiği cümleler sarfedilmeğe başlanmıştı. Gazetecileri şaşırtan bu ağız değiştirmesi oldu. Zira biliniyordu ki haftanın başında yapılan Y. T. P. Grubu toplantısında Alican kendisinden umulmıyacak kadar heyecanlı konuşmuş ve cebinden bir kağıt çıkararak Grupa doğru uzattıktan sonra:

"— Üç gündür hazırladığımız bu tebliğin artık yayınlanması, her bakımdan faydalı olacaktır" demişti.

O gün, bu esas üzerine Y. T. P. tarafından yayınlanan tebliğ 7 maddelik "kesin karar"ı anlattıktan sonra bir sekizinci maddede muğlak lâflar ediyordu. Tebliğde Y.T.P., koalisyona girme şartı olarak partilerin dışında bağımsız bir Başbakan istiyordu. Tebliğin gün ışığına çıkmasından pek az sonra da Y. T. P. li bazı milletvekillerinin ağzında Recai Seçkinin ismi dolaşmağa ve koridorlarda söylenilmeğe başlandı. O kadar ki, bu kendi kendilerine gelin güvey olanları bizzat Seçkin tekzip zorunda kaldı.

Y. T. P. Genel Başkanının bu, akıllara durgunluk veren oyunu dudaklardaki tebessümü artırmaktan başka bir işe yaramadı. Ama Y. T. P. Genel Başkam o sıralarda kendinden pek emin görünüyordu.

Alicanın keyifli hali, pazar günü Çankayada yediği bir yemekle başladı. Devlet Başkam ile tatlı tatlı sohbet edilerek yenilen yemekten Alican ziyadesiyle memnun ayrıldı, Köşkü sevinçle terketti. Bu sevinçle Meclis Grupu toplantısına katılan Y. T. P. Genel Başkam Gruptan gene neşeyle çıktı.

Evdeki pazar

Ne var ki, olaylar Genel Başkanın dudaklarında esasen pek seyrek görülen tebessümün uzun süre devamına müsaade etmedi. A. P.-C. H. P. anlaşması durumu birden değiştirdi ve Alicanın Köşkte bir yemek daha yemesine sebep teşkil etti.

Hele haftanın ortasında Azizoğlunun ve Alicanın bu konuda söyledikleri Basına ayan beyan intikal edince, ağır yapılı Y. T. P. Genel Başkanının kan deveranında bir hayli fazla hareket başladı.

O gün, Azizoğlunun gazetecilerle konuştuğu sırada, koridorun aşağı kısmında Alican, tabii senatör Sezai Okanla görüşüyordu. Yüzünün ifadesinden şaşkın olduğu anlaşılıyordu C. H. P. ile A. P. nin beklenilmedik kesin kararı bir şok tesiri yapmıştı Y. T. P. Genel Başkanı Okanla Hükümet üzerinde tartışıyordu. Eski M. B. K. üyesi, Alicana, Hükümetli teşkilinde çıkarılan zorlukların doğru olmadığını söylüyor, Alican bu sözleri doğru bulduğunu izah ediyor, ama Y. T. P. nin bazı şartlar altında pek âlâ kabineye Bakan ve-

Okuyucu Mektupları

Memleketimizde aydın bir avuçtur. Bunlar da bölük bölüktür. En kuvvetli parça. İnönünün etrafında kilitlenen zümredir. Ve milletin bütün ümidi bu gruptadır. Hal böyle olduğuna göre AKİS'in politikasının da bu grubu kuvvetlendirmek olması gerekirdi. Ne yazık ki tamamiyle aksi bir tutumla bugünkü hazin sonuçlar alındı. 15 Ekim 1961 seçimlerinin neticelerinde M.B.K. nin icraatından tutunuz da birçok faktörlerin tesirleri vardır. Kanaatımca bunların en mühimi mütemadiyen lânse ettiğiniz ekibin güttüğü masabaşı politikasıdır. Şâyet Anayasa kampanyasında ve secim öncesinde Gülek gibi birkaç idareci İnününün etrafında yer alsaydı, halka inilseydi, dertler anlatılsaydı bugün demokrasinin can çekişmesi tehlikesi lortada olmayacaktı.

Sakın bana "'Gülekofil" demeyiniz. Kendisini his görmedim. Sâdece hizmetlerini takdir ederim ve İnönüden sonra partiye en çok onun hizmet ettiğine ve 957 seçimlerinde Meclise 180 milletvekilini onun soktuğuna inanırım.

Sami Kuter - Kadıköy

AKİS: Bilindiği gibi listesini Kasım Gülekin bizzat yaptığı, kendi metodlarını kollandığı, tam yetkiyle yürüttüğü Adana seçimlerinde senatörlüklerin tamamını ve 12 milletvekilliğinden 7'sini A.P. almıştır.

*

15 Ekim seçimlerinin, aslında hiç kimse tarafından beklenilmeyen neticelerinden sonra C.H.P. nin kazanamaması ve iktidara İnönünün gelememesi sebebi diye sizi, AKİS'i gösterenler acaba bugün İnönünün memleket mukadderatını ele alışında aynı sebebi zikredecekler midir?

Hiç beklemeyin!

Bence iki iddia da mübalâğanın, hattâ ölçüsüzlüğün dik sissidir ama, insanlar böyledir. Kusur yamamak için hiç bir aşırılıktan çekinmezler de hakşinaslığa gelince cimrinin cimrisi kesilirler. Bizim toplumumuz, bu işte!

Ferda Aksoy - İstanbul

irebileceğini ifade ediyordu. Tebliğ kesin değildi ki!

Böylece bir gün evvel ateş püsküren Y. T. P. Genel Başkanı, bütün direnmelere rağmen Y. T. P. nin kabinede cirmi kadar yer yakabileceğine, hatta bu şıkkın bile ihtimallere bağlı bulunduğunu anlamış, bir "belki"nin cazibesine göre konuşmayı faydalı bulmuştu.

Bardaktaki fırtına

Azizoğlunun Basına intikal eden sözleri, Alicanın kuliste söyledikleri Y. T. P. içinde fırtınanın kopmasına kâfi sebep teşkil etti. Fırtına Erzurum Milletvekili Ertuğrul Akçanın başını çektiği bir takririn Meclis Grup Başkanlığına verilmesiyle başladı. Daha ziyade Erzurum Milletvekillerinin imzaladığı takrirde Azizoğlunun istifası isteniyor, Grup İdare Heyetinin de işi bırakması talep ediliyordu. Gerekçe daha evvel yayınlanan Grup tebliğine rağmen, C. H. P. Genel Başkanının kuracağı kabineye girilebilmesi ihtimalinin Grup Başkam tarafından çıtlatılmasıydı.

Akça ve arkadaşları Mecliste bu konuyla ilgili kısa bir basın toplantısı tertiplediler. Takrir metni okunduktan sonra Akça izahını yaptı. Bir noktada ısrar ediyor ve Azizoğlu o sözleri söylerken arkasında bulunduğunu, ortada yanlış anlama olmadığını söylüyordu.

O arada Azizoğlunun etrafında toplanan Doğulu milletvekilleri Y. T. P. Grup Başkanına durumu bildirdiler ve takrirden kendisini haberdar ettiler. Azizoğlu vaziyeti kurtarmak için bir beyanat verdi. Sözlerinin, basına yanlış aksettiğini söylüyor ve sâdece Y. T. P. nin kabinenin teşkilinde şimdiye kadar daima yapıcı hareketlerde bulunduğunu ifade etmek istediğini belirtiyordu.

Ancak, Azizoğlunun beyanatı yaydan çıkan oku geri getiremedi. Akça ve arkadaşları ısrarla baş istiyorlardı. Ertesi gün toplanacak Grupta takrirlerinin müzakereye konması hususunda kararlıydılar.

Patırdının kopmasıyla İstanbulda bulunan Y. T. P. Grup İdare Heyeti üyelerinden, bir başka Yassıada avukatı Talat Asalın başkente hareketi bir oldu. Asal, palas pandıras yeni geldiği İstanbuldan Ankaraya döndü ve saat 14 de yapılacak Grup toplantısına yetişti.

Akça ve Asalın, koridorda rastlaşmaları pek enteresan oldu. Akça önüne bakarak görünmemeğe çalı?an Asala bağırdı:

"— Ne o Asal. beni görmeden mi gidiyorsun?"

"— İstanbuldan geldim de.."

Akça, süratle yanına yaklaştığı Asalın koluna girdi ve:

"— Beni görmeden diğerleriyle neler konuştunuz?" dedi.

Ancak, Y. T. P. içinde beklenen fırtına cuma günü kopmadı. Alican ve etrafındakiler işi geciktirmeyi bildiler. Azizoğlunun etrafındaki Doğulu milletvekillerine gelince, onlar bir iki gün daha beklemeği uygun buldular.

Ancak fırtınadan evvelki sükût kendini fazlasıyla hissettirmeğe başladı. Takrire Fethi Mağranlı ve Ata Bodurun başım çektiği 11 kişilik bir Grup daha, haftanın sonunda imzalarını koydu. Yalnız Alican ve etrafındaki perakendeci grupun zaman kazanma taktiği tuttu. Avrupa parlâmentolar istişari asamblesi için yapılacak seçimler, Meclis Genel Kuruluna derhal isim bildirilmesi lüzumunu ve bunun için de sadece bir saat vaktin bulunması takririn görüşülmesini salı gününe bıraktırdı.

O münasebetle Grupda yapılan seçimler ise, bir gerçeği daha ortaya koydu. Bu seçimde Alican Genel Merkez üyelerinden İhsan Şerifin kazanmasını istiyor ve kendisini destekliyordu. Akçaya gelince, esen havadan istifade etmek için adaylığını koydu. Ancak her ikisi de 9 oyun üzerinde muvaffakiyet sağlıyamadılar ve Azizoğlu grupunun oylarıyla Gökay rahat bir seçim kazandı.

Aslında bu, Meclisteki siyasi dalgalanmaları yakından takip edenleri hiç şaşırtmadı. Alican da, Akça da Y. T. P. Grubunda "Perakendeci" diye anılan zümre mensubudurlar Ve listelerin başına havadan oturmuşlar» dır. Gayeleri, şahsidir. Alican, fazla koparmak için giriştiği oyunu, C. H. P. ile A. P. anlaşıverince kaybetmiş, bu yüzden prestijinden olmuş, kudret sahibi sanılan kimseler tarafından tutulduğu efsanesi de iğne yemiş balona dönmüştür. Bunun üzerine Akça, Alicanın hezimetinden faydalanarak Grup içinde harekete kalkışmıştır. Halbuki, Grubun iki «pas rüknü, Aleviler ve Doğulular diye bilinen zümreler iktidarın dışında kalmalarına yol açan hatalı politikaya karşı şiddetle cephe almışlardır. Zira bunlar şahsi endişelerle değil, bölgeleriyle alakalı bazı hususların temini için Meclise gelmişlerdir. Bu gayelerin tahakkuku, Y. T. P. nin bir taktik hatasıyla iktidar dışı bırakılması dolayısıyla son derece güçleşmiş, belki de imkânsızlaşmıştır. Durumu perakendecilerden çok daha iyi bilen Azizoğlu bu yüzden bir sondaj yapmış, Alican da aynı sebepten tevil yoluna sapmıştır. Ama, ne C. H. P. den,, ne A, P. den cesaret verici bir davet gelmeyince Grup ekseriyetinin Alicana da, Akçaya da, Koalisyona müsbet oy verecek olan milletvekillerini partiden atmaya kalkışan Genel Sekreter dehşetengiz İrfan Aksuya da -Y.T.P. de en bol şey, dehşetengizlerdir ya..- infiali artmıştır. Nitekim, haftanın sonunda, o kavgalar koridorlarda sürüp giderken Doğulu ve Alevi milletvekillerinden büyük kısmı yeni iktidarı oylarıyla destekleyeceklerini saklamadılar ve zaten Y. T. P. den ayrılmayı ciddi surette göze aldıklarım ifade ettiler.

Talat Asal

Bir müvekkilini yaktı: Menderes

Grup toplantısından sonra Y. T. P. deki çalkantı gene Meclis koridorlarına döküldü. Azizoğlunun etrafındaki milletvekilleri bir bakıma memnun görünüyor ve bunu açıkça söylüyorlardı. Diyarbakır Milletvekili Adnan Aral, kendisiyle konuşan bir arkadaşına: '

"— Vallahi kardeşim, bıktım.. İyi oldu, Basının şu şamarı. Hiç değilse, kimin kim olduğunu öğreniriz. Ondan sonra ameliyat kolay. İsteyen kalır, isteyen gider.. Kimse kimsenin himmetiyle seçilmedi buraya" diyordu.

Y. T. P. de kopmağa ramak kalmış ipin önümüzdeki hafta içinde ko--acağına inanmak lâzımdır. Zira çekişmeler yeni değildir. Aksine, seçimlerden hemen sonra başlamıştır. Teşkilâttan gelenlerle, Genel Merkez adaylarının birbirine ters bakması belki bir süre daha devam edecek, ancak Alicanın zahiri kuvveti Y. T. P. yi bir arada tutmağa kâfi gelmiyecektir.

Y. T. P, nin bir alaturka kurnaz-

lık olduğu yüzünden akan ve bundan dolayı taktisyenlerinin yüzüne gözüne bulasan oyunun fiyaskoya uğramasıyla birlikte Basında baş gösteren hiddet, çıkan aleyhteki yazılar ve kaybedilen itibar milletvekillerinin gözünü açan en kuvvetli sebebi teşkil etti.

C.K.M. P.

İyi kapanmış kazan

Geride bıraktığımız hafta içinde C K. M. P. nin yayın organı Kudret gazetesini alanlar hemen aynı tip bir fotoğrafın her gün karşılarında arz-ı endam ettiğini gördüler. Gazetenin bas sayfasında C. K. M. F. Genel Başkanı Osman Bölükbaşı, bir davette, pek resmî elbiselerle, bir takım ünlü kişilerin elini sıkıyordu. Fotoğrafların altında, iyi düşürülmüş resim altlan bulunuyordu. Bunları okuyanlar, Devlet Başkanlarına alt kabul törenlerine alt havadisleri hatırlamaktan kendilerini alamadılar. Meselâ resim altlarının birinde Cezayir Hükümetinin Ankaradaki gayrıresmi temsilcisinin C. K. M. P. Genel Başkanı Osman Bölükbaşı tarafından kabul edildiği ve bu kabulde C. K. M. P. Genel İdare Kurulu üyesi eski Büyük Elçi Celal Tevfik Karasapanın da hazır bulunduğu bildiriliyordu! Osman Bölükbaşı, hiç bir koalisyona girmeyeceğini açıkladıktan sonra Muhalefet Lideri sıfatını tam selahiyetle benimsedi ve tutumunu ona göre âyârladı. Bölükbaşı, partisine gerçekten hakim bu» lunduğu için C. K. M. P. yi her türlü "ortaklaşa iktidar"dan zahiren uzak tutmaya da muvaffak oldu ama, bitirdiğimiz haftanın ortalarında kendi safları arasında beliren bir huruç hareketi Türkiye Cumhuriyeti Muhalefet Liderinin canını hayli sıktı.

İtiraz evvelâ, eskiden D. P. li olup seçim, arefesinde C. K. M. P. ye iltihak edenlerden geldi. Bunlar Hükümetin bir an evvel kurulmasını ve C. K. M. P. nin bir iktidarda söz sahibi olmasını istiyenlerdi. İçlerinde fazlaca miktarda iş adamı ve genç milletvekili bulunuyor, grubun önder liğini de Atatürkün evlatlığı Ülkünün kocan Fethi Doğançay yapıyordu. Seçim listelerinde adının karşısına '"Atatürkün Damadı" ibaresini kondurmuş bulunan Doğançay eski bir D. P. liydi ve çok yakın zamanda C. K. M. P. saflarında yer almış, D. P. devrinde servet yapmış bir iş adamıydı. Doğançay ve arkadaşlarının Hükümetin bir an evvel kurulmasındaki ısrarları haftanın ortasında salı günü suyun yüzüne çıktı. 25 kişiyi bulan eski Demokratların elindeki kuvvetli silah "İstifa Ederiz" kelimeleri oldu.

Nitekim A. P. Grubunun ikili koalisyona karar verdiği gün Meclise Doğançay ekibi ceplerinde istifa mektupları olduğu halde geldiler. Şayet A. P. grupu aksi karar almış olsaydı 25 kişilik eski D. P. liler C. K. M. P. den istifa edecekler ve "Müstakiller" adı altında Hükümeti kurması için İnönüye destek olduklarını ilân edeceklerdi. .

Memlekette bir hükümetin süratle kurulması lüzumunu gören opportünist Doğançay ve arkadaşları, teşebbüslerinde daha da ileri gittiler. O gün A. P. Grubunun içine kadar girdiler ve mutedillerle, müfritler arasında bocalıyanlan teker teker yakalayıp tasavvurlarından bahsederek ikili koalisyon lehinde oy kullanmalarım sağlamağa çalıştılar.

A. P. Grupu ikili koalisyon hususunda kararım vermiş ve Gümüşpala durumu İnönüye bildirmek üzere Meclisin ikinci katma sıkmıştı. Geri döndüğünde A. P. Grup odasının kapısında ellerine sarılan bir milletvekiliyle karşılaştı. Pala Paşanın elini öpen Fethi Doğançaydı. Doğançay, Gümüşpalaya:

"— Paşam, memleket için en hayırlı kararı verdiniz. Bunu candan tebrik ederim. Sizinle iftihar ediyoruz" dedi.

Heyecanlı görünüyordu. Gümüşpala, Doğançayı tanımadan sırtını okşadı. Kim olduğunu bilâhare yanındakilere sordu. Durum kendisine izah edilince hayretler içinde kaldı ve kaşlarını kaldırarak:

"— Allah, Allah..." dedi.

Fethi Doğançay
Koku alan burun

Güven oyu üzerine

C. K. M. P. içindeki eski D. P. lilerin hareketi C. K. M. P. Heri gelenlerini fazla ürkütmedi. Esasen haftanın başında yapılan Grup top» lantısında meselenin büyük bir kısmı halledilmişti. Bölükbaşı o gün, muhtelif hatiplerden sonra söz aldı ve 2 saat 20 dakika süren bir konuşma yaptı.

Konuşmasına 1846 yılındaki hatıralarıyla başlayan büyük lider olayların tahlilini yaptı, sözü D. P. devrine getirdi, D. P. devrindeki mücadelelerini birer birer »ayıp döktü, bu arada C. H. P. lideriyle-kendine has tâbirlerdendir- "hısım" olduğu zamanları bile andı. Bir ara, kendisini partide baskı yapmakla suçlayan bazı milletvekillerine Genel İdare Kurulu üyelerini işaret ederek:

"— Şunlara bakın.. Bunların haberi olmadan, ben herhangi bir hareketi tek başıma nasıl yaparım? Bunlar insanı tavanın sapına çevirirler" dedi. Üyeler gevrek gevrek güldüler.

C. K. M. P. Genel Başkam 2 saat 20 dakikanın sonunda sözlerini bağlarken, C. K. M. P. nin güven oyunda aklıselimle hareket etmesi gerektiğini de belirtti. Hükümet programına C. K. M. P. nin vaadleriyle ilgili bazı hususlar alınırsa müsbet oyun mümkün olabileceğini söyledi. Aksi taktirde, Grup güven oyu vermiyecekti.

Bölükbaşı bitirdiğimiz haftanın sonunda, kalabalıklaşmış Grubunun idaresinde eskiye nazaran daha munis, realist ve basiretli davranması gerektiğini anlamışa benziyordu. Bu yüzdendir ki hafta içindeki hususi konuşmalarından birinde Muhalefet Liderliği görevini memleketçi düşüncelerle ve sağduyudan ayrılmaksızın yapmak kararım bildirdi. Söylediğine göre, muhalefet için muhalefet yoluna sapmayacak, umumi efkârca kötü karşılanacak menfi davranışlardan uzak kalacak, arkadaşlarının ve taraftarlarının nabızlarını daha iyi yoklayacaktı. C. K. M. P. Genel Başkanı, şu anda herkesin bir an evvel hükümet kurulması arzusuyla dolu olduğunu sezmekten geri kalmadı ve partisinin tutumunu ona göre âyârladı.

Büyük lideri dikkatli davranmaya sevkeden başlıca sebep, partisi için--e şahsına karşı mevcut bir muhalefetin gittikçe kuvvetlenmesidir. Daha Büyük Kongrede, kongre başkanığı için mücadeleye giren ve kaybeden Afyon milletvekillerinden Hasan Dinçer ve bir kaç Afyon milletvekili güven oyu bahsinde Grubun serbest bırakılması taraftarıdır Bu grubun

C.K.M.P. Grubu T.B.M.M. de

Muhalefet grubu

yanında Saadet Kaçar, Bölükbaşına karşı ezeli muhalefetini devam ettirmektedir. Kırmızı plâkalı her türlü otomobilin 1 numaralı sevdalısı Ahmet Tahtakılıç, C. K. M. P. li olmasının ceremesini o tip arabalara veda suretiyle ödeme zorunda oluşunun acısını buruk davranmakla çıkarmaktadır. Bunlara eklenen ve C. K. M. P. nin mutedillerini teşkil eden kalabalık Doğançay ekibi ise alarm zillerinin Bölükbaşının kulaklarında daha sesli tarzda çalmasına yol açmıştır.

Haftanın sonunda liderin bunlara karşı bulduğu mücadele tarzı şu oldu: Basiretin yolunu, rakiplerinden evvel gruba bizzat göstermek!

Devlet Başkanlığı

Tatlı tatlı sohbet

Bir hükümet kurulması için yapılan çalışmaların en kritik günlerinden biriydi. Partiler, bir takım kompleksleri yenmeye gayret ediyorlar, İsmet İnönü duruma hal çaresi bulmak için ciddi faaliyet gösteriyordu. İri yapılı adam koltuğunda öne doğru eğildi ve karşısında bulunanlara uzun uzun baktıktan sonra konuşmağa başladı. İlk sözleri:

"— Memleket ahvalini nasıl görüyorsunuz?" oldu.

Cevap beklemeden devam etti:

"— Siyasi partilerin durumları hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Çankaya Köşkünün mükellef döşenmiş çalışma odasında mahcup mahcup oturmakta olan misafirler birden heyecanlandılar ve konuşmak için fırsat kolladılar. Fırsatı yakalayan şişman, orta boylu, mavi gözlü, gri elbiseli genç bir adam oldu. TEKSİF teşkilatım temsil eden Sabri Tığlı acele acele, fakat mukni bir ifade ile memleket şartlarım Devletin başına anlatmağa koyulduğunda saat 10.10'du.

Hadise, bitirdiğimiz haftanın başında cereyan etti. Sohbetin mihrakı olan adam Cumhurbaşkanı Cemal Gürseldi. Muhatapları ise T.M.G.T. mensuplarıydı.

Hikâye o gün, çok evvelden ortaya atılmış bir fikrin gerçekleşmesiyle başladı. T.M.G.T. mensupları İkinci Cumhuriyetin ilk Cumhurbaşkanı Gürseli ziyaretle, tebriklerini arzetmeyi tasarlamışlardı. Bu arzuyu T.M.G.T. nin üyesi bulunan Türkiye Devrim Ocakları, Kadınlar Birliği, İzci Teşkilatı, T.MT.F. ve TEKSİF ehemmiyetle benimsemişlerdi. Bunun içindir ki o gün 121100 numaralı telefonla Cumhurbaşkanlığı Başyaverliği aranmış ve kendisinden randevu koparılmıştı. Gürsel, T.M.G.T. temsilcilerini saat 10'da bekliyecekti.

Teşkilat mensuplarının aralarından seçtikleri üyeler saat 9.50'de Köşk Nizamiyesinden geçtiler ve Köşke girerek, Başyâver Kadri Erkek tarafından misafir odasına alındılar. Bir süre beklenildi. Saat 10'da Cumhurbaşkanı misafirleriyle görüşmeğe hazır olduğunu bildirdi.

Gürsel gelenleri çalışma odasında, ayakta karşıladı ve tebrikleri dolu gözlerle kabul etti. Hassas Gürsel, gençlerin bu yakın ilgisinden son derece mütehassis olmuştu. Bunun içindir ki 15 dakika olarak tesbit edilen nezaket ziyaretinin müddeti, Başyaver Kadri Erkekin işaret-i ikazlarına rağmen, Gürselin isteğiyle 45 dakika kadar sürdü. Gürsel konuşma fırsatı bulduğundan bahtiyardı. Bu zaman içinde memleket meselelerine temas edildi.

Cumhurbaşkanı Gürsel gençleri teker teker tanıdıktan sonra sohbe-

Okuyucu Mektupları

Sevgili Akis! Küçük yaştanberi seni zevkle tâkip eden bir okuyucumun.

Yıllardır dikkat etmişimdir, sana olan düşmanlıkların, hücumların, hatta dost veya Okuyucu serzenişlerinin sıklet merkezi, şahsiyat yapmanda, bir takım şahsiyetleri küçük düşürmende toplanıyor. Efendim, ne yapıp yapıp, devlet idaresinde, politikada veya herhangi bir içtimai veya, siyasi bir müessesede isim yapmış kıymetlerin şahsiyetleri ile oynayıp bozuveriyormuşsun.

Bir devlet hayatında, ön plânda selen müesseselerde, sivrilmiş insanların ne tıynette, ne karakterde insanlar olduklarını bilmek, ama hakiki yüzleri ile bilmek, o toplum kişilerinin en tabii haklarındandır. Bir topluma, kişilikleri gizli kalmış, kaderin sevki ile mevki elde etmiş veya yükseldikçe, isim yaptıkça hırsa kapılarak kişiliklerini ve kendilerine bağlanan ümitleri paramparça eden insanlar kadar zararı dokunanlar pek azdır. Toplumlarda, bir mecmuanın haber ve yorumları ile dağılıverecek kişilere ihtiyaç yoktur herhalde.

Sevgili Akla, . sen her zaman böylelerini al, okuyucularının gö--üne hakiki cepheleri ile çıkar.

Ergun Kaptan - İstanbul

En şaştığım şey AKİS'in, kendisine en yabancı çevrelerde olup bitenleri dahi nasıl olup ta bu kadar sıhhatli şeklide öğrenebildiğidir. Bir zamanlar Menderes kabinelerindeki en gizli görüşmelerin tafsilatını AKİS'te okurduk, 13 Kasım tarihli AKİS'te A.P. nin kararının su olacağını okudum: "İnönü kabinesine Bakan vermek, fakat güven oyu bahsinde Grubu serbest bırakmak!" Üç. gün bekledim, 16 Kasım tarihli gazeteler ilân ettiler: "A.P. İnönü kabinesi ne Bakan verecek, fakat güven oyu bahsinde Grubu serbest bırakacak!"

Sizin tâbirinizle, "Pes, doğrusu!"

Sevim Arda - İzmir

Okuyucu Mektupları

Sayın İsmet İnanünün Başbakanlığa tâyin edildiğini yayınlayan bir gazetenin ilân sayfasında hava yollarından birinin reklâmı da vardı.

Pilotun resminin yanındaki yazıda "tecrübeye hergün ihtiyaç var" deniliyordu.

Mecmuanızın resimlerinin altındaki yazılana nükte ve vecizliği malûmdur. **Ama** zannederim 385. sayınızda sayın Paşamızın resmindi altına bu reklâm yazısından uygunu bulunmaz.

Evet, artık otomobil kullanmağa ile ehliyeti olmayan liderlere uçağımızı teslim edemeyiz. Çünkü bizler de yeteri kadar "tecrübe" sahibi olduk.

Adnan Kemal Müceldili Manisa

AKİS, haftanın bütün Aktüel mevzularını içine almakla beraber, bazı mevzuları, bilhassa işçi dâvalarını ilgilendiren hususlara son zamanlarda hiç yer vermemekte ve temas etmemektedir.

Son günlerde İşçi Partisi ileri gelenlerinin, partiye yeni veçhe verme gayretleri derginiz için, Partiler adlı yazılarınızda minyatür bir mevzu teşkil edebilirdi, Bu, dergi için bir noksanlıktır kanısındayım.

İsa Barda - Konya

*

Atam! yobaza taviz vererek inkılâplarını hiçe saymaktan çekinmiyen, bir bütün olarak bırakıp ebediyete gittiğin ulusu ikiye bölüp memleketi sefalete sürükliyen, böylece ihtilâli meşrulaştıran bir zihniyetin yöneticilerinden ikisinin, kendi cezasın' kendi veren Namık Gedik ile, Türk adaleti önünde mahkûm olan Samet Ağaoglunun Cumhurbaşkanına ayağa kalkmıyan ve millete "Bağrı Tanık Türk Anaları" olarak tanıtılan ka--ları su anda T. B. M. M. nde milletvekili olarak oturuyorlar!

Ama müsterih uyu aziz Ata !

Gençlik olarak senin inkılâplarına bekçilik etmek, dünyanın en mukaddes ve en şerefli bir vazifesidir.

Ruhi **Kahraman** - İstanbul

ti koyulaştırdı ve memlekette hüküm süren "Hükümet buhranı" hakkında fikirlerini sordu. Gençler oldukça üzgündüler. Bir kısmı, ihtilâlin boşuna yapıldığını bile samimi bir ifade ile belirtti. Gürsel de gençlere içini dökdü ve:

"— Akla hayale gelmeyecek bir durum" diyerek söze başladı.

Sonra:

"— Ben de C.H.P. nin daha fazla milletvekili çıkaracağına inanıyordum. Ama ben bundan altı ay önce, partilere, seçimlere gidilmesini teklif ettim. Basta C.H.P.. hepsi buna şiddetle itiraz ettiler" diye devam etti.

Salonda bulunan geçler pürdikkat Devletin basını dinliyorlardı. Gürsel konuşmasını:

"— Yassıadanın mesuliyetim üzerlerine almaktan çekindiler. Bu konuda C.H.P. içinde muhtelif hizipler çarpıştı'' diye tamamladı.

Daha sonra da, donuk gözlerle. yette yürüyüşler yapalım" teklinde konuştular. •

Gürsel gülümsedi ve gençlere iti-i dal tavsiye etti. Sonra da:'

"— 27 Mayıstan bu yana olduğu gibi bütün engeller sükûnetle aşılacak ve huzura, istikrara kavuşulacaktır" şeklinde teminat verdi.

Fakat gençler pek ümitli değillerdi. Bazı partilerin, buhranı uzatmak için ellerinden geleni yaptıklarını Devletin başına söylediler. Gürselin kaşları çatıldı ve:

" —Bazı partilerin daha da ileri giderek buhranı uzatacaklarını sanmıyorum. Eğer daha da ileri gitmek isterlerse, gereken müdahaleyi yapacak kudretteyim" dedi.

Bu sözler gençleri teskin etmişti. Gürselin eli tekrar sıkılarak ziyaret sona erdi.

Karışıklık, konuşmanın ana hatlarıyla ertesi sabahki Hürriyet gazetesinin birinci sayfasında yer almasıyla patlak verdi. Demeci okuyan

Çankaya Parkı
Paydos!

hükmünü gençlere bildirdi:

"— C.H.P. nin seçimlere erken gitmemesi bugünkü durumu meydana getirmiştir. Memleketin bu hale düşmesinde en büyük mesuliyet C.H.P. nindir."

M.B.K. icraatından şimdiye ka dar C.H.P, yi sorumlu tutanlar çok çıkmıştır. Son seçimlerde de bu du--un neticeye birinci derecede tesir icra etmiştir. Fakat e konuşmada ilk defa olarak, M.B.K. nin başı da M.8 K. icraatından C.H.P. yi sorumlu tutanların arasına, samimiyetle ka tıldı.

Gürsel daha sonra, İnönünün ka bine kurmaya muvaffak olamayacağı yolundaki ciddi fikrini faydalı ziyaretin . ziyaretçilerine açıkladı.

Kudret gösterisi

Curnhurbaşkanı Gürselin tenvir edici izahatı gençleri pek heyecanlandırdı. Hattâ bir kaçı:

"— Partileri protesto eder mahiherkes, birbirinin yüzüne hayretle baktı. C.H.P. liler ise, erken seçim konusunda reddettikleri bir teklifi bütün zihni gayretlerine rağmen bir türlü hatırlayamadılar. Şaşmayanlar, arada sırada Çankaya Parkında Cumhurbaşkanının meşhur "Halkla Sohbet Toplantıları"na katılanlar oldu. Onlar, bundan daha hayret verici fikirlerin, görüşlerin de Gürselden sâdır olduğuna bizzat şahit olmuşlardı.

Fakat bitirdiğimiz hafta, Hyde Park diye bilinen Çankaya Parkının nüdavimleri Cumhurbaşkanını boşuna beklediler. Devlet işleriyle ziyadesiyle meşgul Gürsel gelmedi. Haftanın sonunda ise Yapı Malzemesi Sergisinde gazeteciler kendisiyle konuşmak fırsatım bulamadılar. Sadece Başyâver Kadri Erkek, bir açıklamada bulundu:

"— Cumhurbaşkanı konuşmayacak!"

Gazeteciler

Hoş bir seda

Bitirdiğimiz haftanın başlarında, salı günü öğle üzeri İstanbulda, otomobil ve otobüslerin arka arkaya sırlanmasından meydana gelen bir cenaze alayı Esentepeden geçerken. Basın Mahallesinde Boğaz asfaltına bakan beş apartmanın pencere ve balkonları lebalep müteessir insanlarla doluydu. En sondaki apartmanın üst katının penceresindeki kırlaşmış saçlı, orta boylu, şişmanca ve yaşlanmış kadıncağızın hali, hepsinden perişandı. Üzerinde pembe yünlü kumaştan bir elbise vardı. Korteje ancak bir lâhza bakabildi, fazlasına tahammül edemiyerek içeri fırladı gözyaşları ile hıçkırıklara boğularak kendini divanın üstüne attı.

Kortejin başını çeken cenaze arabasının içindeki tabutta, Bâbıâlinin kıymetli ve cefakar bir ferdi Nazım Ulusay bulunmaktaydı. Hıçkıran kadıncağız ise, merhuma 38 yıllık yorucu meslek hayatında dalma destek olmuş vefakâr eşi Nezahattı. Masraflarını Yazı İşleri Müdürlerinden biri bulunduğu Cumhuriyet gazetesinin karşıladığı cenaze töreni, Şişli Camiinde başladı. Katılan MIM» tör, milletvekili, siyasi parti ve devlet teşekkülleri temsilcileri, bana -mensupları ve dostları, ailesi efradının ve Cumhuriyetçilerin ıstırabım paylaştılar.

Kalabalık topluluğun evvelâ omuzlarına, bilâhare de elleri üzerine alınan naaş, Örfi İdare Kumandanlığının 100 metrelik tahdidine rağmen İ. E. T. T. nin Otobüs Garajına kadar [akordu bozuk ve çatlak sesli Şehir Bandosunun çaldığı matem marşı ile taşındı. Genç meslekdaşlarının sıralandıkları 30 kadar çelenk,' Şehir Bandosunun önünde yer almıştı. Otobüs Garajının önünde cenaze arabasına konulan tabut, Zincirlikuyu Mezarlığına götürüldü.

63 yaşındaki Ulusay, 25 yıllık son müessesesi Cumhuriyete, bir evvelki pazar günü geldiği zaman, halini hatırım soran genç yardırmalarından Kayhan Sağlamere, bir gece önce biraz fenalaştığım, başına enfarktüs krizine benzer bir hal geldiğini söylemişti. Sağlamer de teselliye çalışmış:

" —Haydi canım, Patron, maşallah sırım gibi adamsınız. Sizde et nerede, but nerede? Kalp hastalıkları yağlı insanlarda olur. Kafanızdan çıkarın onu" şeklinde konuşmuştu.

Fakat o, kalbinin etrafında balâ bir sızı ve sıkıntı hissetmekte olduğu üzerinde. ısrarla durmuştu. Hasbıhal sırasında Sağlamer belinin kalınlaşıp yağlanmakta olduğundan dert yanmış, Ulusay da kol pazusunu şişirerek:

"— Bak oğlum, bende hâlâ adete var" demişti.

Sağlamer parmaklarıyla kontrol etmiş, söylediklerinin doğruluğunu anlamıştı. Gene mesai arkadaşları, onun gece geç vakitlere kadar beklemesine ve ağır islere koşmasına müsaade etmezlerdi. O meşum günde de gayet normal ve her zamanki gibi neşeli çalışmıştı. Fırsat buldukça mesai' arkadaşlarına takılıyordu ve hiçbir şikâyeti yoktu. İşini bitirip, saat 20.30 sularında, kendisini vakfetmiş olduğu Cumhuriyetten, bir defa daha uğramamak üzere ayrıldı.

İsimsiz kahraman'

Ulusay daha bir hafta önce tapusunu teslim aldığı evinde, hiç âdeti olmıyan bir şey yaptı: Tuttu, eşine ve kızına, Cumhuriyetin sahip ve Başyazarı Nadir Nadiden başlıyarak hiyerarşinin son kademesine kadar bütün mesai arkadaşlarım anlatmağa başladı. Adeta onlarla teker teker vedalaşıyordu. Ailecek saat 23.30 civarında yattılar. Geride bıraktığımız hafta pazartesi sabahı saat 6 da, eşi, telâş ve endişeyle gözlerini açtı:

"— Ne oluyor Nâzım?'' diyerek yanma vardı.

Ultusay, hayatı boyunca da olduğu gibi, sessiz sedasız ruhunu teslim etti.

O, yakınlarına daima, kimseyi kedere grarketmeden, birdenbire göçüp gitmek istediğini söyler dururdu.

Kendisine umumiyetle Nâzım "Ağabey", "Patron", pek ender de "Baba" denirdi. Pek popüler bir gazeteci sayılmazdı. O kendini daha ziyade, kahırlı olan işe, mesleğin tek-

Nazım Ulusay
Allahtan rahmet

nik tarafına ve hocalığa vermiş isimsiz bir kahramandı. Yılların biriktirdiği tecrübesinden, bilgisinden, Allah vergisi istidadından bir mirasyedi hovardalığı ile istifade edip yetişen gazetecilerin sayısını hesaplıyabilmek fevkalâde zordur. Muhabirliğinden, basın mesleğinin Mareşalliği sayılabilecek Yazı İsleri Müdürlüğüne kadar her sahada çalışmış, doğuştan, çekirdekten yetişme dört başı mâmur bir gazeteciydi. İddiasız, daima silik, perde arkasında kalmayı tercih ederdi. Ancak daima çok muntazam çalışan, isini iyi bilen, kendisine güvenilen ve amatör ruhunu kaybetmiyen birinci sınıf bir elemandı.

Asık olduğu gazetecilik cephesiyle enteresan ve esi zor bulunan bir tipti. Her zaman ciddiyetin, dürüstlüğün ve itidalin şampiyonluğunu yapmıştır. Sürat ve sansasyon, onun için ikinci plânda gelirdi. Her insanın zekâsının bazı konularda diğerlerinden üstün olduğunu kabul eder, karar vermeden önce, mesai arkadaşlarının en genciyle bile istişareden haz duyardı. Ancak fedakârlık yapamıyacağı tek değer, şeref ve namusuydu.

Bâbıâli seneler senesi onu gece sekreteri olarak tanıdı, gördü. Gündüz uyuyup gece çalışarak belki 25 sene gün ışığına hasret, mesleğin en ağır hizmetini omuzladı, başarıyla götürdü. Gece sekreterliğinden kurtulup ta gündüz işine, Yazı İşleri Müdürlüğüne başladığı günlerde erken kalktığı bir sabahın hikâyesini, bir çocuk sevinci içinde, o saf ve pırıl pırıl gülüşüyle çok güzel anlatırdı:

"— Güneş meğer ne güzel doğarmış."

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Cezayir

Dinmeyen sancı

Sekiz yıldan beri Cezayirde milliyetçilere karşı devam eden savaş birkaç haftadan beri Fransız anavatan topraklarına da sirayet etmiş bulunmaktadır. Gerçi anavatan topraklarında Cezayirlilere yapılan baskı ve ufak tefek çarpışmalar hiçbir zaman eksik olmamıştır. Fakat savaşın ve Cezayirli liderlerin hile ile tevkiflerinin yıldönümü münasebetile başlayan tethiş bu sefer bütün akıl ve idrak hudutlarını aşmıştır. Cezayirde yalnız yerli halka değil, fakat aynı zamanda kendi halinde liberal düşünceli Avrupalılara da göz açtırmayan müfrit Fransız teşekkülleri, "Gizli Ordu" ve benzeri adlar altında bu sefer anavatanda da tesirini göstermeye başlamıştır. Son Cezayir askeri darbesinin elebaşılarından olup, hâlâ ele geçirilememiş olan General Salan sık sık radyoda sesini duyurduğu gibi, Fransız 'milletvekillerine de kışkırtıcı ve hakaretamiz mektuplar yollamaktadır. Buna mukabil, Cezayirde ipin ucunu tamamen kaçırmış görünen Fransız hükümetinin anavatan topraklarında görülmemiş bir tenkil hareketine giriştiğine şahit olunmaktadır.

Fransaya ihtar

Meselenin resmi şekli, Cezayirli tutuklulara siyasi mevkuf muamelesi yapılması talebi gibi görünmektedir. Fakat aslında, hareket, şahlanan bir milli- izzetinefs tezahürü, Paris sokaklarında yerlerde sürüklenen, kafaları gözleri yaralanan ve ölen Cezayirlilerin kolektif isyanıdır. Bu badirede Fransız polisi ve onunla beraber hareket eden müfrit Fransızların, yarın vatandaşlığa kabule hazırlandıkları ve bu vatandaşlığı kendilerinden ısrarla istedikleri Cezayirlilere karşı muamelesi, Cezayirdeki gözü kanlı müstemlekecilerin tutumundan hiç de aşağı kalmamaktadır. Hattâ şiddet bahsinde âdeta bir sözbirliğinin mevcudiyeti zannını uyandırmaktadır. Bunu bizzat Fransız gazeteleri de itiraf etmektedirler.

Şimdi Fransız makamları, açlık grevi yüzünden hayatları tehlikeye düşen Bin Bella ve arkadaşlarını zorla hastahaneye kaldırmış bulunmaktadırlar. Beynelmilel Kızılhaç, Arap Birliği ve diğer ilgili teşekküller Fransaya müracaat etmişlerdir. Bütün Arap ve müslüman memleketlerinde grevler, nümayişler yapılmaktadır. Nihayet Birleşmiş-Milletler Genel Kurulu da sömürgecilik hakkındaki müzakerelerine ara vererek bu konuda Fransaya, eski ihtarlarını da hatırlatan son bir ihtarda bulunmuştur.

Cezayirde çarpışan milliyetciler, denilebilir ki Paris hükümetinin otoritesinden hemen tamamen sıyrılmış unsurların zebunu olmuşlardır. Fakat işte şimdi Cezayirliler Pariste merkez otoritesinin ve Fransız kamu oyunun gözü önünde ölmektedirler. Bütün dünya "Büyük Fransa"dan cevap beklemektedir.

Kongo

Sonsuz mâcera

Geçen ilkbahardan bu yana ikinci defadır ki Kongo meselesi Güvenlik Konseyine getirilmiştir. İstenen şudur: Güvenlik Konseyinin birleşme hakkında vermiş olduğu kararın tatbik edilememesinden doğan durumun incelenmesi ve alınacak yeni tedbirlerin kararlaştırılması...

Fransız **anavatanında** Cezayirliler
Kanı kan temizlerse...

Bu arada, Kongoda durum ise şöyle görünmektedir: Katanga Başkam Çombe, Leopoldville'de, Doğu Eyaletinin,' yâni Lumumbacı Gizenganın da iştirakile kurulmuş olan merkez hükümet ile birleşmek istememektedir. Çombe bunu, açıkça söylememekle beraber, ücretli Avrupalı askerler ve subaylarla takviye etmiş olduğu ordusu ve bu ordunun Birleşmiş-Milletler kuvvetlerine mukavemetiyle fiilen meydana koymaktadır. "Mavi Miğferliler" oldukça güç durumdadırlar. Buna mukabil Gizenga kuvvetleri ve merkez hükümetten gelen askeri birlikler Katanga kuvvetleriyle temasa geçmişlerdir. Bu arada Kuzey Katangada Çombenin hasmı olan Balubakat bazı şehirlere hakim olmuştur. Ancak buralarda yerli kuvvetlerle Birleşmiş-Milletler kuvvetleri ve merkez hükümetin askeri birlikleri arasındaki münasebetlerin mahiyeti iyice bilinmemektedir.

Yüz milyon lira

Şimdi Güvenlik Konseyinde cereyan eden konuşmalardan ve bilhassa Leopoldville hükümeti temsilcisinin isteklerinden durum hakkında biraz daha bilgi edinilmesi mümkün olmuştur. Evvelâ merkez hükümetin yalnız Çombe ile değil, fakat aynı zamanda son günlerde bir dargınlık çıkaran Gizenga ile de uğraşmak zorunda olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, Çombenin askeri kuvvetleri zayıflamış ve itibarı hayli sarsılmıştır. Bununla beraber, el'an mukavemet ettiği ve Leopoldville'in bu musibet ile tek başına uğraşamıyacağı da ortaya çıkmıştır. Leopoldville temsilcisi Birleşmiş-Milletler kuvvetlerinden hem Çombenin ayrılık hareketine son vermelerini, hem de Katanga ordusundaki yabancı ücretli asker ve teknisyenleri yakalayıp Leopoldville hükümetine teslim etmelerini istemektedir.

Birleşmiş-Milletlerin şimdiye kadar Kongo harekâtı için masrafları 100 milyon lira civarında tahmin edilmektedir. Bu meblâğ ile başarılan ş ise ortadadır. Konseyde halen iki fikir karşılaşmış bulunuyor: Çombeyi ikna yolu ile müzakereye razı etmek veyahut Kongonun birleşmesini fiilen sağlamak... Bir kısım Batılı memle-

ketlerin birinci ve umumiyetle Sovyet bloku ve tarafsızların ikinci şıkka meylettikleri görülmektedir. Yalnız, hatırlamak gerekir ki, bundan evvel de bu iki şık denenmiş, ikisi de netice vermemiştir. Herhalde, hangi yol tutulacak olursa olsun, metod ve vasıtaları değiştirmek lâzımgelecekttr.

Portekiz

Hârika seçim

33 seneden beri Portekizin mukadderatına hakim olan Başbakan Oliveira Salazar, bitirdiğimiz hafta yine eskilerini andıran bir seçim yapmıştır. 1,5 milyon Portekizli seçmen Meclisin 130 mebusunu seçmek üzere oy sandıklan başına dâvet edilmiştir. Ancak, mızıka nağmeleri ve Salazarı öven nutukların akisleri içinde sandık başına gidenler sâdece Salazarın Milli Birlik Partisine rey vermek imkânını bulmuşlardır. Zira muhalefet, müsaade edilen kısa bir seçim kampanyasından sonra, bu işin komedi olmaktan kurtulamıyacağını anlıyarak seçimlere birkaç gün kala çekilmiş ve taraftarlarına da oy kullanmamaları tavsiyesinde bulunmuştur. Nitekim seçim günü, muhalefet lideri Galvaonun ele geçirdiği bir uçaktan atılan beyannamelerde de aynı tavsiyede bulunulmaktaydı.

Bu suretle diktatör Salazarın partisi, meclisteki bütün üyelikleri ele geçirmiş sayılmaktadır.

Zaman zaman bu seçim dalaverecine niçin başvurulduğu, hele bu sefer muhalefet de seçime girmediği halde, bu saçma ameliyenin niçin bu derece ciddiyetle ifa edildiği sorulabilir. Bunun sebebi, hiç şüphe yok ki, Salazar diktatörlüğünün artık çökmeye meyyal bir hale gelmesi ve ara sıra el'an milletin teveccüh ye itimadına lâyık olduğunu, beyhude yere, dosta düşmana isbat etmek ih tiyacını duymasıdır. Bilhassa son senelerde yalnız içten değil, dıştan gelen darbeler de bu diktatörlüğe müstenit geniş imparatorluğu hayli hırpalamıştır. Dana geçen Mart An golaya otodeterminasyon hakkı ta nınöası için Blrlesmiş-Milletlerden çıkan ve bu kere Amerika tarafın dan da desteklenen karar, bütün dik kati, Salazarın nevi şahsına mahsus demokrasisi ve müstemlekelerini idare ediş şekli üzerine çekmiştir. Porte kiz müstemlekeleri dâvası bugün el'an Birleşmiş-Milletler gündeminin bellibaşlı maddelerinden biridir.

Salazarın "Hârika seçim'inin bu neviden seçimlerin sonuncusu olması pek muhtemeldir.

Almanya

Hans Kroll hâdises,

Bitirdiğimiz hafta içinde haber ajansları, Almanya ve Berlin hakkında yeni bir Sovyet plânının ileri sürüldüğüne dair ardarda haberler verdiler. Bu plânın üç maddeden ibaret olduğu ve Doğu Almanya ile barış akdinden evvel Batı Berlin "serbest şehrinin" statüsünün tâyinini istihdaf ettiği belirtilmektedir. Aynı haberlerde, bu suretle meydana gelecek anlaşmanın Doğu Almanya ile aktedilecek sulh andlaşmasına ekleneceği de ilâve edilmektedir.

İlk bakışta plânda yeni bir taraf görülmemektedir. AKİS okuyucularının hatırlıyacakları gibi, böyle bir imkândan bu sütunlarda daha evvel bahsedilmiştir. Bunun da Gromiko tarafından Spaak'a açıklandığı, Spaak'ın da plânı Batılılara naklettiği malûmdur.

Buna rağmen bütün hafta boyunca bir yeni Sovyet plânından bahsedilmekten hali kalınmamış, hattâ meseleye yakından vâkıf olmaları gereken resmi şahsiyetlerin de bu konuda yorumlarına şahit olunmuştur.

Simdi anlaşılmaktadır ki, Batı Almanyanın Moskova Büyükelçisi Hans Kroll'ün Gromiko nezdindeki bazı teşebbüsleri, bu şayiaların yayılmasında başlıca âmil olmuştur. Sovyet plânı denen şey ise, Bolşevik ihtilalinin 44, yıldönümü münasebetile Moskovada tertiplenen kabul resminde Batılı büyükelçilerin Gromiko ile ayaküstü yaptıkları konuşmanın hulâsasından ibarettir.

Çok otoriter ve müteşebbis bir zat olduğu söylenen Kroll'ün Bonn'da henüz bir kabine ve bir Dışişleri Bakam mevcut değilken, öte yandan hükümette bundan böyle, Sovyetlerle iyi geçinmeye meyyal Liberallerin de yer alacağını düşünerek, kendisini bir an için Dışişleri Bakam sayıp Sovyet Dışişleri Bakanına bazı tekliflerde bulunduğu meydana çıkmıştır. Büyükelçinin bu yüzden yıldızının sönmesi ihtimali de vardır. Fakat asıl dikkate değer olan nokta, Bonn'da kurulan koalisyonun, yâni Adenauer'in işlere kayıtsız şartsız hakim olduğu devrin kapanışınım ilk ağızda çeşitli temayüllere meydanı serbest bırakmış olmasıdır.

Gençlik

Bizim de dertlerimiz var!

Sarışın genç, bir arkadaşlarına, bir karşısındaki gazeteciye baktı, sonra içini sekerek çok ciddi bir sesle: .

" —Bugün gençliğin en önemli meselesi, bence, boş zamanın tam mânasıyla boş geçmesidir" dedi.

Arkadaşları baş işareti ile onu tasvip ediyorlardı. Sarışın genç fikirlerini biraz daha açıklamak lüzumunu duymuş olacak ki:

"— Bugün artık yalnızca ders kitabı isinde iyi yetişmenin imkânı yoktur. İnsanın sosyal hayatının şahsiyeti üzerindeki rolünü hepimiz biliyoruz. Bu bakımdan, bir gencin kendi kendini ' yetiştirmesi, büyük çapta, boş zamanını iyi bir şekilde doldurmasına bağlıdır. Halbuki birçok imkansızlıklar yüzünden, bizim boş zamanlarımız bugün âvârelikle geçiyor. Yazın yaptığımız tek iş, bir duvar taşı üzerinde oturup arkadaşlarla şakalaşmaktır. En büyük eğlencemiz Kızılayda tur atmak veya arada bir sinemaya gitmektir. Kapalı havalarda gençliği barındıran' yer, kahvelerdir. Birçoklarımız masa oyunlarıyla zamanı öldürmeğe bakarız. İçimizde kâğıt oyunlarına dadananlar da çoktur" diye devam etti.

Birden sustu ve biraz fazla konuşmuş olmanın kaygusu içinde tekrar arkadaşlarına baktı. İnce, esmer arkadaşı, onun çok değil az konuştuğuna inanıyordu:

"— İçki içen veya vakit geçirmek için haylazlık icat edenler de var" diye ortaya atıldı.

Bir kenarda sessiz sedasız oturmakta olan iri mavi gözlü, siyah saçlı bir başka çocuk, acı acı gülerek:

"— Bazen de ilgi çekici oyunlar buluyoruz. Meselâ, tuhaf kelimeleri yanyana getirip tuhaf cümleler kuruyoruz veya bir cümlede kelimelerin, bir kelimede harflerin yerini değiştiriyoruz, kimse bizi anlamıyor, ama biz birbirimizi anlıyoruz. Zaman da geçiyor böylece" dedi.

Çocuklar, muzip muzip, birbirlerine bakıp anlaşılmaz kelimelerle konuşmaya başladılar. Gazeteci not defterini bir yana bıraktı. Hep birden gülüştüler.

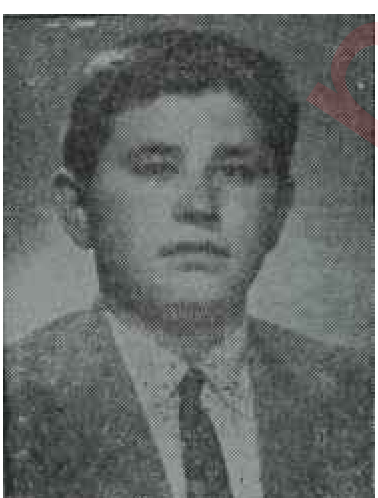
Hâdise, evvelki haftanın ortalarında birgün, bir AKİS muhabirinin evinde geçiyordu. Yenişehirde, Karanfil sokakta oturmakta olan ve hemen hergün sokak duvarları üstünde arkadaşlarıyla şakalaşarak vakit geçiren bir grup genç, muhabirin dikkatini çekmişti. Onlarla gençlik meseleleri üzerinde bir konuşma yapmak istiyordu. Çoğu okullu olan gençler, bu vesileyle, aralarından seçtikleri üç temsilciyi muhabirin evine yollamışlardı. Sarışın gencin adı Murat Gencerdi. Onaltısındaydı ve Ankara Kolejine gidiyordu. Cem Duna da o yaşlardaydı ve o da ayni kolejde öğrenciydi. Onlardan iki yaş büyük olan İhsan Garan ise, Atatürk Lisesine devam ediyordu.

Çocuklar, âvâreliklerinden en az aileleri kadar şikâyetçiydiler. Toplanacak, spor yapabilecek bir yerleri yoktu. Mahalledeki boş bir arsaya, bir zamanlar, kendi çabaları ile bir basketbol sahası yapmışlardı. fakat **arsa** tabibi tarafından kovul» muşlardı. Kimse onlara bir yer göstermiyor, onları sokaklarda görünce de, çokları kaşlarını çatıyorlardı. Bir voleybol ve basketbol sahasına, bir kapalı salona büyük ihtiyaçları vardı. Bunlar temin edildiği takdirde, gençlik kulüpleri kurmak, faydalı programlar hazırlayıp, boş zamanlarını kıymetlendirmek mümkün olacaktı.

Gençlerin, üzerinde önemle durdukları bir mesele de, Türkiyede henüz hiçbir şekle bağlanmamış olan kız-erkek münasebeti idi. Çocuklar, görüş ve zihniyetin bir semtten bir semte değil, hattâ bir aileden diğerine değiştiğine sabit oluyorlardı. Meselâ, bir kız arkadaşlarına sokakta selâm verip veremiyeceklerinden bile emin değildiler. Bazı aileler bu bakımdan anlayışlı, bazıları ise anlaşılmaz şekilde mutaassıp davranıyorlardı. Çocuklar, kız ve erkek çocuk arasında normal bir arkadaşlığın kurulabilmesini arzuluyor ve bunun toplumdaki birçok sosyal meseleleri halledeceğine de inanıyorlardı. Bir erkek çocuk, bir kız arkadaşıyla çekinmeden ve hiçbir kötülük düşünmeden sinemaya gidebilmesi, ona telefon etmekten veya ailesinin yanında selâmlaşmaktan korkmamalıydı. Karma okulların bu meseleyi halledeceği muhakkaktı. Kız ve erkek çocuklar, ortaokul ve liseden itibaren beraber okurlarsa, kız-erkek münasebetlerinin çok daha normal inkişaf edeceği bir hakikatti.

Cem Duna, ayrıca bunun tahsile de faydalı olacağına inanıyordu. Çok samimi bir sesle:

"— Eğer sınıfımızda kız öğrenciler olursa, ben derslerime çok daha iyi çalışırım. Doğrusu, kızların ya-

Murat Gencer

Cem Duna

Dertli gençlik

İhsan Garan

nında mahcup olmak istemem" diye konuştu.

İhsan Garan:

"— Kızların yanında kavga ve münakaşa da edilmez" diye ilâve etti.

Arkadaşları manalı manalı onun başındaki bandaja bakıyorlardı. Sınıfta bir arkadaşı ile şakalaşmıştı da..

Murat Gencer ise, parmağını havaya kaldırdı ve:

"— Etrafınıza dikkat edin, kız arkadaşlarla büyüyen gençler her bakımdan olgun ve ölçülü olurlar. Kızlardan uzak büyüyen çocuklar ise ne kadar kafalı, ne kadar akıllı uslu olurlarsa olsunlar, bir kız görünce şaşırıverirler. Bunlar böyle bir durumda kızlara karşı hiç te medeni olmayan hisler duyabilirler ve bazen davranışlarını da buna göre âyârlarlar. Bu gençlerde adeta bir eksiklik vardır. Kız ve erkek yanyana, bence birbirini terbiye eder" sözleriyle, bu konudaki görüşlerini açıkladı.

Çocukların disiplin hakkında düşünceleri gayet ilgi çekiciydi. Ailelerinin kendilerine baskı yapmamalarını, anlayış göstermelerini, güven melerini, kendilerini büyük adam gibi karşılarına alıp konuşmalarını istiyorlardı. Ama evde olsun, okulda olsun, elbette ki disiplin şarttı. Disiplinsiz bir hayatın çocuğu mutluluğa götüremiyeceğine inanıyorlardı. Büyükler gençlere otorite hissettirmeden yol gösterebilecek durumda olmalıydılar. Çocuğun kendi kendini frenlemesi her zaman mümkün değildi. Büyüklerin bazen "dur" demeleri de çocuk için çok faydalı olabilirdi.

Çocuklar anne ve babalarının ken dileri yüzünden münakaşa etmelerini istemiyorlardı. Aile bütçesine yük olmaktan çekinmekteydiler. Bu bakımdan, yaz aylarında çalışmak ve harçlıklarını kazanmak kaygusunu duyan pek çok çocuk vardı. Bu davranış artık toplumda eski tepkileri uyandırmıyor ve tenkit edilmiyordu. Ne yazık ki iş sahası dardı.

Cem Duna büyük bir açık kalplilikle:

"— Yazın çalışma imkânı bulursak, boş zamanlarımız dolar diye düşünüyoruz. Hakikaten en büyük derdimiz bu. Ne yapacağımızı bilmemek, can sıkıntısı ve boşluk... Sigara, kumar iptilâsı ve daha birçok haylazlıkların sebebi hep bu boşluktur, sanırım " diye konuştu.

Çocuklar birden ayağa kalktılar. Mahalleye geç kalmışlardı. Kapıdan tıkarken, Murat Gencer muhabire döndü ve:

"— Bizim de dertlerimiz var, görüyorsunuz" dedi.

Moda

İlgi çekici bir defile

Ankara son haftalar içinde siyasi faaliyetlerin merkezi olduğu kadar, moda defilelerinin de merkezi oldu. İsmet Paşa Kız Enstitüsünün güzel defilesinden sonra İstanbullu terzi hanımlar da teker teker Ankaraya gelerek 961-962 modellerini teşhir ettiler. Bitirdiğimiz haftanın sonunda Ankara Palasta, Türk Kadınlar Birliği yararına tertip edilen defile çok başarılı geçti ve bir hayli alkış topladı.

istanbullu terzi Suat Aysan gerek kendi kreasyonları ile, gerek diğer modelleriyle Ankaralıların ilgisini çekti. Güzel abiye ve drapeli son moda elbiseler yanında Ankaralılar özellikle kışlık yeni biçim mantoları, pratik tayyörleri ve abiye gece tayyörlerini alkışladılar. Chanel modası tipindeki abiye tayyörler tiyatro ve opera mevsimi için hakikaten ilgi çekiciydi. Bu tayyörlerden biri turkuaz rengi bir yünlü kumaştan yapılmıştı. Lâmeden çok şık bir blûzu ve lâme kol kapakları vardı. Gene, çok canlı bir kırmızı kadife tayyörün aynı renkteki ipekli bluzu Chanel modasının özelliğini yapan bir yumuşak kravatla süslenmişti. Dore sutaştan yapılmış kenar biyelerine rağmen bu tayyörün çok kolay giyilebilen bir hali vardı. Senenin en moda rengi siyah, defilede bol bol göründü. Bir siyah kadife tayyörün yakası ve kol kapakları siyah Ankara yününden yapılmış ve üzerine tek tük boncuk serpiştirilmişti. Kadifenin parlak siyahı ile yünün ' mat siyahı çok güzel bir kombinezon vücuda getirmişti ve âdeta değişik iki renk gibi duruyordu. Kadife tayyörün içindeki elbise dümdüz bir elbise olup, arkadan dekoltesi bele kadar açıktı. Defilede arkadan bele kadar açık son moda abiye elbiseler zaten pek çoktu. Senelerden beri ortadan kalkan kloş ve hafif godeli elbiseler de mevcuttu, fakat henüz alışmamış gözlere bunlar ilk bakışta hiç te câzip gelmiyordu.

Defilenin çok sevilen bir kıyafeti de, güzel ingiliz mankeninin giyindiği kahverengi prens dö gal elbise -manto takımı idi. Düz hatlı sade bir elbise ve takma kollu sade bir tuakar mantodan müteşekkil olan bu takım hakikaten çok pratik bir kıyafetti. Mantonun arkasındaki martingal, yâni arka kemeri, oldukça geniş tutulmuştu. Tweed mantolar da defilenin göz bebeği idi. Dümdüz bir kahverengili tweed mantonun tek kenarına konulan geniş düz kahverengi parça, mantoyu aşağıdan yukarıya kadar katettikten sonra, eşarp olarak boyunda dönüyordu. Abiye mantolar oldukça genişti. Kollar arka bedenle beraber kesilmişti ve mantolar arkadan kap manzarası arzediyordu. Mankenler, kürkle süslenmiş şapkaları röleve olarak giyiniyorlardı. Tweed spor kıyafetler, tweed tayyörler, yalnız kolları verevden yapılmış dümdüz bir ekose elbise göze çarpıyordu.

C E M İ Y E T

Mebrure Aksoleyin bir nutku: "Zavallı kocama neler yapmadılar. Simdi Üsküdarda toprakla uğraşıyor."

Yapanlar tabii malûm...

Efendim, ev, otomobil, hepsi, hepsi varmış ta, sayın Aksoleyin eşi Üsküdardaki ikametgâhının bahçesinde keyiften **çapa** çapalarmış... Meğer seçim turnesinde bu açıklı lisanla bu keyfiyetten bahsedilirmiş!

*

Senenin boşanması: Egeselin boşanması.,. Büyük söylemek iyi değil. Fakat bunca tarihi bir mahkemede başsavcılık ettikten sonra insan gönlünün her dilediğini kolay kolay yapamamalıdır. Tanıyanlar ve sevenler -onu da sevenler var-:

"— Eee, o çok heyecanlı adam" diyorlar.

Taptığını hep heyecandan yapıyorsa ve yapmışsa...

*

Gazeteci arkadaşlardan birinin gırtlağına yakınlık gösteren Mehmet Ünaldıyı bazı partilileri tasvip etmiş ve:

"—. Oh olsun" demişler, "keşke adamakıllı dövseydi de..."

Keşke... Eğer içinde hüsran kalmışsa... Fakat D. P., pardon A. P. basınla münasebetini bu şekilde mi düzenlemek istiyor? Bravo Mehmet Ünaldı öyleyse... Vur, kır. sarıl! Kaba kuvvet ferahlatıcı şeydir. Vur, kır, sarıl!..

Ekrem Alicanın hanımını bütün gazeteciler tutuyor. Telefonda çok nâzik cevap veriyormuş... Gazeteciler ne kadar ufak şeylerle yetinirler! Telefonda bir nâzik cevap, demek kalpleri fethediyor? Başka hanımlardan acaba nasıl cevap alıyorlar ki?...

Yalnız, "ağır" liderin hanımının başka meziyetleri olsa gerek. Hanımlar bile aleyhinde atıp tutmağa başlamadılar: "Çok aklı başında. Çok aklı başında" diyorlar, şimdilik.

Şimdilik aklı başında mânasına değil, şimdilik öyle diyorlar... Kocasının sekreterliğini yapıyormuş. Madem ki bu kadar "aklı başında", gönül isterdi ki sâdece ikinci sınıf yardımcı işler yapmasın da, ön planlarda görünsün...

*

Tarihi bir karşılaşma: Süreyya Ağaoğlu ve Sezai Okan karşılaşması... Zemin: Bir Bakanlık odası...

Sezai Okan
Düşman kardeşler

Konuşma: İki saat sürmüştür. Süreyya Ağaoğlu memnun ayrılmıştır. Bir kere içini dökebildiği için... Sonra Sezai Okan, istediği zaman ve fazla kaş çatmadığı zaman cazibeli bir insandır...

Sezai Okan memnun mu?... Daha kendisine sorulmadı. Neden olmasın?

*

Yugoslav Müsteşarı ve karısı evlerinde katiyen büyük dâvet vermiyorlar. Üç kişilik, beş kişilik yemekleri tercih ediyorlar. "Fikir almak ve sohbet etmek için böylesi 'daha iyi"ymiş...

Fikir ve sohbet nerede kaldı ki?.. Acaba kimleri buluyorlar?

Y. T. P. Kadınlar Kolu her cuma saat 3'te toplanmakta... Toplantı, her makbul toplantı gibi, kalabalık değil. Zaten topu topu dört "idareci" hanım var. Bazen toplantı iki kişilik oluyor, bazen üç... Bir Y. T. P. li bey, bu sayı düşüklüğü karşısında şunu söylüyor:

" —Eh, zaten kıymet nedrette değil midir?"

*

Pınl pırıl kara gözlü bir çocuktu.

Hariçten yeni dönmüştü. Türkçe bilmiyordu. Diplomatik karyerin bu mahzuru var, çocuklar ana lisanlarını bilmez oluyorlar veya çok biçimsiz bir aksanla konuşuyorlar. Bu, büyüdükleri zaman bile silinmiyor. Pırıl pırıl kara gözlü çocuğun anası babası uzun zaman Pariste kalmışlardı.

"— Türkçe öğrenecek te ne olacak?"

Bu, önce kısık sesle söylendi. Sonra yüksek sesle söylendi. Ve çocuğu gizlice, bir sefaretin üyelerinin çocuklarının devam ettikleri mektebe verdiler. Annesi babası vakitleri gelip geçip harice çıktıklarında, pırıl pırıl gözlü çocuk *gene öz* be öz lisanı bilmiyordu.... .

Şimdi nasıl bazı hariciyelilere atılmasın, nasıl onlara sempati duyulsun?...

*

İstanbulda bir cemiyet var. Öyle, gösteri için çalışmıyan cinsinden, Yersiz yurtsuz, çocukları topluyor. Fenerbahçede bir barınakta. Hanımlar bunlara herşeyden fazla, muhtaç oldukları muhabbeti gösteriyor lar. Onlara iş buluyorlar. Onları cemiyetin dostu haline getiriyorlar. -En gücü bu. İnsan bazı cemiyetlere güç dost olur-. Cemiyetin başında bu ise kendini vakfetmiş bir insan var: Nimet Selen!.. İdare heyetinde Süreyya Ağaoğlu, Jale Alaybek, Belma Hamamcıoğlu gibi, az tanılınca sığ görünen, deşilince çok kazanan hanımlar var... Maalesef elli kişiden fazla barındıramıyorlar. Bu, özel bir teşebbüs. Sırf, başındakilerin çırpınmalarıyla ayakta duran bir teşebbüs... Seneler senesi de İstanbul zenginleri bir türlü böyle işler için keselerinin ağızlarını açmıyorlar. Ya "işler çok durgun" dur, ya "vâdesi gelmiş vs bir türlü ödiyemedikleri bonolar var"dır, ya "vergi ayı"dır, ya da "para ortalardan çekilmiş"tir. İşlerinin iyi gittiği zaman hiç olmuyor.

İşler bu kadar kötü olduğuna göre, insan "Nasıl bunca servet sahibi olabildiler?" diye şaşıyor.

T İ Y A T R O

Ankara

Bir "Ev"in dramı

Devlet Tiyatrosunun ilk ağızda sahneye koyduğu eserler içinde en önemlilerinden biri de Teni Sahnede oynanmakta olan, ünlü İspanyol şairi ve tiyatro yazarı Frederico Garda Lorca'nın "Bernarda Alba'nın Evi" adlı dramıdır.

Otuzyedi yaşında göçüp gitmiş olan Lorca bugün dünyanın en çok sevilen, beğenilen şairlerinden biridir. Yeni kuşaklar şiirlerini de, tiyatrosunu da kuvvetle benimsemektedirler. Batı tiyatrolarının, oyunlarına sık sık afişlerinde yer vermeleri, bu oyunların uzun zaman sahnede kalması bunu göstermektedir.

Türkiyede, daha çok şiirleriyle tanınan Lorca'nın tiyatrosuna biraz geç el uzatılmıştır. İlk piyesini, altı yedi yıl önce, İstanbul seyircisine tanıtan Küçük Sahne olmuştur: "Kanlı Düğün". Ama "Kanlı Dügün"ün layık olduğu ilgiyi gördüğü, başka piyeslerinin sahneye çıkarılmasına yol açtığı söylenemez. Şimdi Devlet Tiyatrosu "Bernarda Alba'nın Evi" ile ikinci eserini Türk sahnesine kazandırmış, Lorca'yı Ankara seyircisine de tanıtmış olmaktadır.

"Bernarda Alba'nın Evi" küçük Lorca repertuvarının en kuvvetli, en güzel oyunlarından biridir. Paristeki temsili, geçen yıllarda, bir sanat hadisesi olmuş, büyük başarılar arasında yer almıştır. Bunun sebebi Lorca'nın, oyunlarını süsleyen yerli rengin yanısıra, çok beşeri bir temayı işlemesi, "kadın"ı dört duvar arasında "iğne iplik"le ömür tüketen, bütün "arzu"larmı ve "hayal'lerini "kafes arkasında" eritmesi gereken, hele anaya babaya körükörüne boyun eğmek zorunda olan bir çeşit köle yaratık sayan eski ve dar görüşü bütün fecaatiyle ortaya koymasındadır. Bütün oyunları gibi konusunu köyden alan bu eser, "pederşahî" aile geleneğinin yabancısı olmıyan Türk seyircisinin kolayca benimsiyebileceği oyunlarından biridir. Şu farkla ki, babanın yerini ve kırbacını, burada, onun ölümü üzerine, ana almıştır. Bernarda Alba, İspanya güneşinin damarlarındaki gençlik kanını alevlendirdiği beş kızım, babalarının ölümünden sonra onlara tutturmak istediği yedi yıllık yasla pencereleri ördürtmeğe kadar varan şiddetli tedbirleriyle âdeta diri diri gömmekten çekinmeyecek kadar zorlu bir kadındır. Herkesi titreten bu mütehakkim ananın ne o şiddetli tedbirleri, ne de kamçısı, genç damarlardaki o aşk ve ihtiras susuzluğunu gene de söndürmeğe yetmiyecektir. Üvey ablasının evleneceği delikanlıyı çılgınca seven en küçük kızı Adela, hayatına da malolsa, benzerlerini yüzyıllar boyu inletmiş olan boyunduruğu kırıp atacaktır.

Sahnedeki oyun

Onbir kişisinin onbiri de kadınlardan ibaret olan ve her biri ayrı bir karakter özelliği taşıyan böyle bir "kadınlar piyesi"ni, Lorca'nın yaratmakta usta olduğu yerli rengi ve trajik havayı vererek sahneye koymak kolay değildir. En büyüğünden en küçüğüne kadar her rol üzerinde, dekorundan kostümüne, en basit sahne düzenine, kulisten gelen seslere kadar her şeyle inceden inceye uğraşmak, hepsine bütünün yaralına bir renk ve mana kazandırmak gerekir.

Bu işte çok emeği ve tecrübesi olan Mahir Canova, genç ve kuvvetli bir kadrodan faydalanarak, oyun bakımından seyirciyi tatmin eden müsbet sonuçlar elde etmiştir. Ama dekor ve mizansen bakımından aynı sonuçlan elde ettiği söylenemez. Ulrich Damrau'ın siyah - beyaz kontrastına dayanan dekor ve kostümleri, derinliği ve yüksekliği olan bir başka sahnede belki daha tesirli olabilirdi. Ama Yeni Sahnenin dar imkânları içinde yerli rengi bütün sıcaklığıyla veremediği gibi, sahne hareketlerini de güçleştiriyor. Mizansenin bütününde ise şematik bir düzen hakim. Daha başlangıçta, Bernarda'nın, kızlarının, hizmetkârların, bir kadınlar korosu gibi merdivenlere dizilmiş . olmaları bunu gösteriyor. Heybetli, gösterişli bir tablo, ama eserin içten içe gelişen dram yapısını çok erken zorluyor.

Oyun tarafı temsilin en başarılı yönüdür. Esere hakim olan keskin ve siyah gölgesiyle Bernarda Alba, Melek Öktenin -son yıllarda özlenen- sanat kudretinde en ifadeli ve tesirli çehrelerinden birini bulmuştur. Melek Ökte, çok ölçülü kompozisyonuyla, Bernarda'ya, bütün zulmüne ve şiddetine rağmen, kendine göre bir sağduyusu, kendine göre bir analık tarafı olan bir yumuşaklık -hattâ yer yer bir kadınlık- tonu katmasını bilmiştir. Sivriliklere, sertliklere, aşırılıklara elverişli olan böylesine bir role Melek Öktenin kazandırdığı bu beşeri "nuance", halis sanatçılara vergidir.

Bernarda'nın yaşlı anası Maria Josepha'da Süreyya Taşer, kompozisyon rollerinde her zaman gösterdiği büyük başarılara bir yenisini ve renklisini katıyor. Kızlardan Agustias'da Hepşen Akar, Matirio'da Faize Özbolhan yaratıcı gayretleri, ifadeli oyunlarıyla dikkati sekiyorlar. Magdalena'da Nurşen Özkul, Amalia'da Tijen Par pasif davranışı, Adela'da Ayten Kaçmaz -büyükannesi Maria Josepha ile beraber- direnişi, karşı koyma gücünü vuzuhla canlandırıyorlar. Ayten Kaçmaz "Hortlaklar" da beliren dramatik tamperamanını Adela'da daha iyi duyurmak fırsatını bulmuştur. Bütün eserde -bütün kardeşlerinin oyununda- hissedilmesi gereken "sensuel" havayı, Lorca'nın altını çizdiği "erkeksiz kalan kadınlar'ın, "memnu aşk"ın dramını -Martirio ile beraber- duyurmağa muvaffak oluyor. Poncia'da Meliha Ars, inandırıcı oyunuyla, sağduyunun sesini kâhya kadının ağzından vuzuhla duyuruyor.

"Bernarda Alba'nın Evi"

Modern Musahipzade!

Musahipzade Celâl, son onbeş, yirmi yıl içinde biraz unutulmuş gibiydi. Ölümünden sonra ise eski, yeni birçok eserleriyle tekrar sahne ışıklarının ta içindedir. Geçen mevsim İstanbulda oynanan -bu mevsim de devam eden- "Bir Kavuk Devrildi" ile "Selma", Ankarada, Konservatuvar sanatçıları tarafından oynanan "Fermanlı Deli Hazretleri", bu yıl da Devlet Tiyatrosunun sahneye koyduğu "Macun Hokkası" bunu göstermektedir.

Üçüncü Tiyatroda Ankaralıları kahkahadan kırıp geçiren "Macun Hokkası", yazarın eski eserleri arasında ve alaturka müziğin Türk sahnelerine de hakim olduğu günlerin operet repertuvarında yer alan bir oyundur. 1919 dan bu yana tam kırkiki yıl sahneden uzak kalmıştır. Daha doğrusu, Batı müziğine yönelindiğinden beri "Macun Hokkası" operetini tekrar ele almak kimsenin aklına gelmemiştir. Devlet Tiyatrosunun Türk sahnesine uzun yıllar hizmet etmiş, tiyatroyu masa basında değil, tâ içinde yaşamış ve yazmış bir gerçek oyun yazarı olarak Musahipzadeyi ölümünden sonra yeni bir eserini repertuvara alıp oynamak suretiyle anması takdirle karşılanacak bir harekettir.

Evet, "Macun Hokkası" genç rejisör Ergin Orbey için zengin bir ilham kaynağı olmuştur. Yazıldığı devrin örf ve adet özellikleri içinde, bütün "authenticite" siyle diriltmeğe yaşının ve , tecrübesinin elbette imkân vermiyeceği bu eski İstanbul tablosuna Ergin Orbey, Turgut Zaimin -Musahipzadeye ihanet etmeden üslûplaştırdığı- güzel dekorları ve kostümleri içinde, modern bir çehre vermeğe çalışmıştır.-

Sahnedeki oyun

Mihverleri üzerinde dönen panolarıyla kah içi, kâh dışı kolayca aksettirilen konak, bir lokal ışık altında ve kuyunun yanıbaşında, sembolik bir şekilde canlandırılan kuyunun altından geçen su yolu, mahalle afacanlarının kopardıkları fırtınalarla sonbahar yaprakları gibi titreyen, ha yıkıldı ha yıkılacak korkusunu veren Aktarın dükkânı, karın ağ-, rışından yeri göğü inleten Karakollukçunun öfkesiyle sarsılan -ve dağılmıyan- karakol, seyirciye eski İstanbulu veremiyor belki. Ama genç kuşakların dekoru, eşyayı bile canlı -nerdeyse dile gelecek- komedi unsuru halinde kullanan yeni sanat anlayışını, bu anlayışın taze buluşlarla süslediği modern bir Musahipzadeyi tanıtıyor. Aynı zamanda eski Türk sahne eserlerinin hangi "esprit" ile yeniden ele alınıp değerlendirilebileceklerini de gösteriyor.

"'Dolap"ta Çetin Köroğlu
"Tuzak"a tuzak.,.

Şüphesiz ki bu, çok ilgi çekici, takdire değer bir denemedir. Tek eksiği, kullanılan yeni tekniğin eski eserle ve oyunla sarmaşdolaş olacak, kaynaşacak kadar "sağlam" bir realizasyona kavuşamamış olmasıdır. Seyircide bir tiyatro okulunun tatbikat sahnesi temsili, başarılı bir "müsamere" intibaını bırakan da budur,

Bellibaşlı rollerden Dölsüz Yunusta Oğuz Karaali, Aktar Baha Efendide Ali Algın, Su Yolcu Şabanda Mustafa Yalçın canlı, inandırıcı tipler çiziyorlar. Ama asıl büyük ba---- Ziba ile oğlu Akifde Semiha Berksoy ile Bozkurt Kuruçun -bazı aşırılıklarına rağmen- nefis kompozisyonlarıdır. Birincisi Salmatomruklu Hamam ustasını, ikincisi de değneğe binen mahalle budalasını yalnız Musahipzade kişileri olarak değil, iki büyük eski İstanbul ressamının, rahmetli Hüseyin Rahmi ile Ahmet Rasimin fırçasından çıkmış iki pitoresk tip halinde yaşatıyorlar.

"Ay Mavidir"
Niçin olmasın?.

Meydan Sahnesinde "Dolap"

Ankaranın geçen mevsim sonlarında kazandığı Meydan Sahnesi bu mevsim gelişme halindedir. Küçük bir kadro ile, küçük bir yeraltı salonunda çalışan bu özel sanat topluluğu saat 18'de bir zabıta piyesini, saat 21'de güzel bir Amerikan komedisini oynuyor ve her iki temsilde de yer bulmak kolay olmuyor.

Meydan Sahnesinin gündüzleri oynadığı "Dolap", fransız yazarı Robert Thomas'nın "Plege pour un homme seul" adlı zabıta piyesidir. Geçen mevsim bir başka tercümesi "Tuzak" adı altında İstanbul Şehir Tiyatrosunda oynanmış, rol dağıtımının zayıflığı -biraz da yanlışlığıyüzünden pek ilgi görmemişti. Şimdi Meydan Sahnesinde lâyık olduğu sanatçıları bulmuştur. Bu yüzden Ankaralılar, kendi nevinde ustaca yazılmış bu oyunu görmek için yarış halindedirler.

"Dolap", "Katil kim?" Borusuna son perdenin son replikleri ile cevap veren, o ana kadar da gerçek kaatil üzerine en küçük şüpheyi çekmemeğe muvaffak olan nadir zabıta piyeslerinden biridir.

Sahnedeki oyun

Bir zabıta piyesinde en küçük rolün büyük önemi olmakla beraber, genç ve zengin karısını mirasına konmak için öldürdüğü neden sonra anlaşılan Daniel'de Üner İlsever, ona cinayetini itiraf ettirinceye kadar dolambaçlı yollardan "dolap"lar çeviren Komiserde Çetin Köroğlu ve bellibaşlı yardımcılarından Katında Esin Avcı, inandırıcı oyunlarıyla, büyük başarı gösteriyorlar. Rahipte Ülkü Ülkümen ve Mlle Bertan'da Mediha Köroğlu ölçülü oyunlarıyla dikkati çekiyorlar.

Balık kavağa çıkınca...

Meydan Sahnesinin gece oyunu bu adı taşımıyor ama, İngilizcede buna benzer bir anlam taşıyor: "Ay Mavidir".

"Dolap" gibi "Ay Mavidir" de daha önce İstanbulda, Küçük Sahnede, gene bir başka tercümesinden -ama bu sefer aynı ad altında- oynanmıştı. Buna bakarak Meydan Sahnesinin -ikinci vizyon filimler gibi- başarılı piyeslerin ikinci versiyonlarını sahneye çıkarma yolunu açmayı denediği hatıra gelebilir. Ama tiyatroda, başka bir ilin seyircisine güzel oyunları, yeni bir reji ile, yeni bir ekiple sunmak da elbette faydalı bir hizmettir. Bu eserlerin yeni tercümelerinin yaptırılmasına ve oynanmasına gelince, ilk tercümeleri pek başarılı değilse -telif haklan mevzuatı pek müsait olmamakla beraber- bu da yerinde ve faydalı bir teşebbüstür. Ama "Ay Mavidir"in İstanbulda oynanan tercümesi başarılı bir tercümeydi. Tiyatrolar diledikleri tercümelere iltifat etmekte serbesttirler tabii, ama, başarılı tiyatro tercümelerinin hakkını da korumalıdırlar. Bu mânevi hakkı onlar korumazlarsa kim koruyacaktır? Bu konuda söylenecek çok şey var, ama şimdi konu bu değil...

"Ay Mavidir" bütün şaşırtıcı ve yanıltıcı görünüşleri altında yüreği ve ruhu tertemiz bir zamane kızının hoş ve eğlenceli macerasıdır. Sonu mutlulukla biten bir gönül macerası...

Sahnedeki oyun

"Ay Mavidir"i Çetin Köroğlu sahneye koymuş. Bu çok hareketli komedi için Meydan Sahnesinin adına pek uygun olmıyan dar sahnesinde gösterdiği başarı, gerçekleştirdiği tempolu oyun övülmeğe değer.

İki önemli rolde -vakanın kahramanı olan genç kızla, Empire State Building'in tepesinden New York'u seyrederken tanıdığı delikanlıda- fisin Ava ile Üner İlsever, daha sevimlisi güç bulunur bir sahne çifti olarak seyirciyi sürüklüyorlar. Esinin bu role verdiği tazelik, canlılık ve tabiilik Konservatuvardan çıkar çıkmaz her genç sanatçıya nasibolmamış bir başarıdır. Esin Avcı rahat, yumuşak ve ölçülü oyun kaabiliyetiyle parlak bir gelecek vâdediyor. Çetin Köroğlu "Dolap"takinden bambaşka tonda ve renkte bir tip, genç kızların hala başlarını döndürebilecek olgun bir İngiliz erkeği tipi çiziyor. Hem ne kolaylıkla...

Opera

İnci Avcıları

Devlet Operası bu yıl yeni eser olarak önce Bizet'nin İnci Avcılarını sahneye koydu. İnci Avcıları, yazıldığı günden beri ilgi görmemiş, hemen her yerde ve her zaman soğuk karşılanmış önemsiz, değersiz bir operadır. Koca operanın içinden sâdece tek bir aryama meşhur olması herhalde sebepsiz değildir. Nadide incileri avlamakta, mezarları kazıp kokmuş eserleri sahneye çıkarmakta usta olan Devlet Operasının Bizet'nin İnci Avcılarına el atması aslında şaşılacak birşey sayılmamalıdır. İyi bir sahneye koyuşla, iyi bir solist kadrosuyla ve iyi bir yorumla İnci Avcılarını bir dereceye kadar seyredilebilir hale getirmek belki mümkün olabilirdi, fakat eser kötü bir sahneye koyuşla, kötü bir solist kadrosuyla -ikinci grup- ve kötü bir yorumla icra edildi. İkinci temsilde ne solistler, ne de koro orkestrayla bir arada yürüyordu. Ottavio da Rosa bozuk işleyen makinenin karşısında acemi bir şef gibi bocalıyordu. Tek bir ses güzel değildi. Tenor Cemil Sökmenin dışında tek bir ses temiz değildi. Zaten oynanmaya değer bir yönü olmayan eser, sinirlenmeden seyredilemez, rahatsız olmadan dinlenemez hale gelmişti. Herhalde İnci Avcılarının, Devlet Operasının yüzünü ağarttığı pek söylenemez.

Tosca

İyi bir kadroyla temsil edilen Tosca, İnci Avcılarının aksine, gerçekten başarı kazandı, dinleyicilerden büyük bir ilgi gördü. Bu başarıda eseri hakimiyetle idare eden ve son derece canlı bir icra çıkaran orkestra şefi Ottavio de Rosa'nın da payı büyüktür. Tosca'da üç önemli role Devlet Operasının üç seçkin sanatçısı çıkmıştı: Soprano Sevda Aydan -Tosca-, tenor Doğan Onat -Cavaradossi- ve bariton Özcan Sevgen -Scarpia-. Sevda Aydan genel olarak iyi teganni ediyordu. Güzel kompozisyonuyla sahneyi dolduruyordu. Ancak, tiz notlarda aşırı derecede sert ve köşeliydi, sesine yukarlarda madeni bir pırıltı geliyordu. Doğan Onatın sesi Sevda Aydanın tizleri altında küçülüp eziliyordu, yorumu da Özcan Sevgenin şahsiyeti yanında silik kalıyordu. Fakat dinleyicileri rahatsız eden bir tenor olduğu, çerçeveden düştüğü pek söylenemez. Ama herhalde bütün temsilin en başarılı sanatçısı Özcan Sevgen oldu, Özcan Sevgenin hem sesi güzeldi, hem duygulu, müzikal bir söyleyişi vardı, hem ritmi iyiydi, hem de oyunu kusursuzdu.

Tosca bu yıl yine Elmar Voigt'un sahne düzeniyle temsil edilmektedir. İsviçreli bir sanatçı olan Elmar Voigt bu eseri sahneye geçen yıl koymuştur. Genç rejisör, Tosca'ya yanlış açıdan bakmış, yeni birşeyler söylemek, sahnede değişik bir düzen kurmak istemiş, bunun yolunu da geleneklere sırt çevirmekle bulacağım sanmış. Bu uğurda konunun gidişini, eserin sonunu değiştirmekten, ucuz sinema etkilerinin peşinde koşmaktan, mantık çerçevesinin dışına çıkmaktan bile kaçınmamıştır. Mesela, Tosca ile Cavaradossi'ye kanı biraz fazlaca kaynamış, eseri okurken biraz fazlaca duygulanmış ve yeryüzünde mutluluğa erişemiyen bu çifti cennete göndermek istemiş. Son perdede geri planda havalarda asılı duran bir dev tablo, bulutlar arasında Vatikanı canlandırmakta ve seyircilere Tosca ile Cavaradossi'nin öldükten sonra gidecekleri yeri ima etmektedir. Ama Tosca eserin sonunda kendini öldürmektedir. Dini inançlara göre, bu sebepten cennetten içeri ayağını atamamaktadır. Genç rejisör buna da bir çare bulmuştur. Onun sahne düzeninde Tosca intihar etmemekte, askerler tarafından vurulmaktadır. Hattâ askerler tarafından da değil, birdenbire canlanan heykeller tarafından vurulmaktadır. Belki bu düzen içinde eserin veristik yönü uçup gitmiştir, Tosca sembolik bir anlam kazanmıştır ama, Elmar Voigt'un sayesinde çiftler cennette birbirlerine kavuşmuş, en sonunda bütün kahramanları ölen opera bir dereceye kadar tatlıya bağlanmıştır..

Operet

Çardaş Fürstin

Devlet sahnelerinde mevsim başından beri oynayan eserler arasında, müzikten anlayan dinleyicilerin en fazla âsabını bozan eser, herhalde Çardaş Fürstin olmalıdır. Eseri sahneye Azmi Örses koymuştur. Bellibaşlı rollere soprano Nevin Altuna ile Atıfet Usmanbaş, tenor İsmet Kurt, Esat Tamer, Muzaffer Gürgü-

Operanın Durumu

Faruk GÜVENÇ

Devlet Operası, Carl Ebert gittıginden beri başsız kalmıştır ve bütün karışıklıkların, yapılan bütün yanlış işlerin sebebi de budur. Dünyama hiçbir yerinde bir operayı müzikten anlamıyan bir tiyatrocu idare etmez. Aslında operanın başına geçebilmek için müzisyen olmak da yeter değildir. Bütün operaları, bu operalardaki bellibaşlı partileri bilecek-siniz, ünlü eserlerin çeşitli sahnelerde nasıl oynandığından haberiniz olacak, opera piyasasını tanıyacaksınız. Bunlar temsil şartlar, bir "Genel Müzik Vöneticisi"nde ilk ağızda aranacak şartlar. Oysa ki Devlet Operası bizde Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğüne bağlıdır. Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü de bir tiyatrocu. Bu durumda Genel Müdür, bütün iyi niyetine rağmen elbet de birkaç şarkıcının, işten anlamaz birkaç müzisyenin oyuncağı olacaktır. Yıllardan beri, pratik bazı tedbirlerle teşkilat kanunundaki sakat yönlerin giderilmesine çalışıldığını görüyoruz. Önce Opera ile Tiyatro kâğıt üzerinde birbirinden ayrıldı. Operanin başına bir besteci geçirildi. Şimdi de Amerikadan bir bale şefi çağrıldı ve "Genel Müzik yöneticiliği" ile görevlendirildi. Bu yıl bütün operaları o idare edecek. Bir hatayı düzeltirken birkaç başka hata yapıyoruz. "Genel Müzik Yöneticiliği" başka şeydir, orkestra şefliği başka Amerikalı sanatçı bugüne kadar hiç opera idare etmemiş, operaların pek çoğunu tanımıyor. Böyle bir adama Devlet Operasının temsil plânları nasıl yaptırılır, operanın bütün yükü bu kadar genç ve tecrübesiz bir sanatçının omuzlarına nasıl yıkılır? B. Ottavio de Rosa iyi bir orkestra şefi, iyi bir müzisyen. Onun gibi bir sanatçıya elbet de ihtiyacımız var, ama bütün operaların idaresini ona bırakmak akıllıca bir iş değildir. Bu kadar ağır bir görevin altından ancak tecrübeli bir opera şef kalkabilir. Ben, Ottavio de Rosa'nın her operayı başarıyla çaldıracağından eminim, ama "her opera" demek "hep birden bütün operalar demek değildir.

Bir baş bulamadığımız için Devlet Operası insan öğüten, değer yiyen bir makine haline geldi. Bakalım bu gidişin sonu nereye varacak ?

neş, Nuri Turkan ve bas İhsan Şenol çıkmaktadır. Tenorların iyi bir rejisör, rejisörlerin iyi bir tenor olduğunu iddia ettikleri Azmi Örses, dinleyiciler ve seyirciler için olsa olsa ancak iyi bir insan olabilir. Dekorlarıyla, sahne düzeniyle, oyuncularıyla, şarkıcılarıyla, kostümleriyle, orkestrasıyla Çardaş Fürstin Devlet Operası için gerçekten bir yüz karasıdır. Bir operet belki şarkıcısız sahneye konulabilir ama, sahnede yürümesini bilmeyen, konuşmasını beceremiyen oyuncularla insan içine çıkamaz.

Eğer Atıfet Usmanbaşın son derece tabii oyunu, sahne sempatisi, yumuşak ve yuvarlak sesi, sahnede keman çalan B. Şekür Ertüzünün *güzel* kompozisyonu da olmasaydı, Çardaş Fürstin karikatürüne tahammül etmek büsbütün imkânsızlaşırdı.

Konserler

C. Senfoni Orkestrası

Geride bıraktığımız hafta içinde Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası yeni salonunda ilk konserini verdi ve Rossini'nin "İl Signor Bruschino" uvertürünü, Mozart'ın 40 numaralı sol minör senfonisini, Brahms'ın re majör keman konçertosunu çaldı. Konçertonun solisti, Opera Orkestrasının başkemancısı İlhan Özsoydu. Tıklım tıklım dolu olan 860 kişilik salonda sıcaktan nefes almıya imkân yoktu. Vakıa binanın bir bölümü ortaya çıkmıştı ama, tamamı hâlâ Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasına teslim edilmemişti. Çalışma odalarının, kitaplıkların, atölyelerin, idare kısmının inşa edilmesi gereken alt katta hâlâ İstatistik Müdürlüğünün makineleri duruyor, memurları çalışıyordu. Oskestra üyeleri, Oda Müziği Salonu yapılması düşünülen yerde soyunuyor, provaya çıkarken çalgı kutularım orada bırakıyorlardı. Tamamlanmış olan salon, binanın sâdece küçük bir bölümünü teşkil ediyordu ve yapılacak daha çok şey vardı. Vardı ama, tantanalı açılış merasimlerinin yapıldığı günden sonra kimse eline mala almamış, tek bir çivi bile çakılmamıştı. Yıldırım süratiyle başlıyan inşaat, nutuklar söylendikten sonra kaplumbağa kabuğu içine girmiş ve kış uykusuna yatmıştı. Ankara Belediyesi bile bu gidişe ayak uydurmuştu ve Opera Meydanım yeni konser salonuna bağlıyan caddenin kaldırımlarım asfaltlamakta büyük bir tembellik gösteriyordu.

Halbuki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası geleneksel konserlerini yem salonunda vermeye başlamıştı bile. Vakıa orkestranın teknik mükemmelliğe erişmesi, kusursuz bir beraberlik elde etmesi için daha çok ekmek yemesi gerekiyordu ama yaylı çalgılardan çıkan sesin geçen yıla nazaran çok farkettiği de su götürmez bir hakikatti.

Bruno Bogo'nun yönetimindeki ilk konserde Rossini de, Mozart da iyi çalındı. Arada sırada duyulan pis sesler, küçük sallantılar, beraberlikteki aksaklıklar dinleyicileri rahatsız edecek ve bütünü zedeliyecek kadar önemli değildi. Ayağı yerden kesilmiş hafif ve canlı bir Rossini, trajik, melankolik yönü mübalâğa edilmemiş duygulu bir Mozart...

ve İlhan Özsoy

Konserin Ankaralılar için en fazla ilgi çeken yönü, solisti oldu. Violonist İlhan Özsoy, Necdet Remzi Atakın yetiştirdiği bir kemancıdır. Konservatuarı gayet parlak bir şekilde bitirdiği zaman ve Almanyaya gidip geldikten sonra pek çok konserler veren İlhan Özsoy, yıllarca önce bir eleştiricinin kendisi hakkında yazdığı sert yazıya sinirlenmiş ve konser hayatından elini eteğini çekmişti. Şimdi, uzun bir ayrılıktan sonra Johannes Brahma'm keman konçertosuyla yeniden sahneye çıkıyordu ve herhalde artık eleştiricilerin yazılarına omuz silkecek, bir pire için yorgan yakmıyacak kadar olgunlaşmıştı.

Türkiyenin İlhan Özsoy gibi bir soliste gerçekten ihtiyacı olduğunu söylemek herhalde büyük bir kötümserlik sayyılmamalıdır. Genç kemanemin solist olarak, oda müzisyeni olarak, orkestra kemancısı olarak bu bâkır topraklarda yapacağı çok iş vardır. Vakıa uzun ayrılıktan sonra çaldığı Brahms başarılı olmamıştır ama, hiç olmazsa bu eserle İlhan Özsoy şeytanın ayağını kırmıştır. Genç sanatçının acı ve sert tonu, hiçbir noktada esnemiyen katı icrası, Brahms gibi romantik bir besteciye uygun düşmemektedir. Kaldı ki, tekniğinin de temiz ve kusursuz olduğu söylenemez. Böylelikle Brahma'nı icrası, bir kemancının yeniden sahneye kazanılmasından başka bir önem taşımamaktadır.

11 Çağdaş Besteci

Değerli müzik eleştiricisi İlhan K. Mimaroğlunun Forum Yayınları arasında çıkan ve 5 liraya satılan "11 Çağdaş Besteci" adlı Kitabı, son derece fakir olan müzik kitaplığımızı gerçekten zenginleştirecek bir eserdir, Mimaroğlu, memleketimizin şartlarını bilen, müzisyenlerimizi yakından tanıyan bir yazar. Bu yakın tanışıklığın kendisini ne kadar umutsuzluğa düşürdüğünü önsözden anlamak dikkatli bir göz için hiç de güç olmamalı. İlhan Mimaroğlu önsöze şöyle başlıyor:

"Bu küçük kitap, çağdaş musikiyle ilgilenmek isteyen orta okuyucu içindir. Musikişinas için değil. Burada 'musikişinas' derken, çağdaş musikiyi incelemiş, birçok partisyon, birçok deneme ve çözümleme eseri okumuş, kendince sonuçlara varmış, ya da başkalarının vardığı sonuçları düşünüp taşındıktan sonra kabul etmiş kişileri anlatmak istiyorum. Bunların dışında, pek çok 'musikişinas'ın da, herhangi bir orta okuyucu gibi, bu kitapta ilk defa öğreneceği şeyler bulacağına, hattâ ilk defa rastlıyacağı eser ve besteci isimleri göreceğine güvenliyim."

İlhan Mimaroğlu

Halbuki orta boydaki müzik ansiklopedilerinde bile 11 çağdaş besteci hakkında Mimaroğlunun kitabındakinden daha fazla bilgi bulmak kabildir. Aralarında pek çok musikişinasın ilk defa rastlıyacağı isimler de bulunan besteci listesinde Debussy, Ravel, Stravinski, Hindemith, Bartok, Prokofyef, Sohönberg, Berg, Webern, Varese ve İves yer alıyor.

R A D Y O

İdare

Müzmin dert

Kurulacak yeni hükümetin herhalde ilk el atacağı kurumlardan biri radyolar olacaktır. Radyoların düzelebilmesi için teşkilât kanunundan personeline kadar her noktanın elden geçirilmesi, gereken düzeltmelerin, gereken tasfiyelerin yapılma--ı şarttır. Herşeyden evvel bu kurumun tarafsız çalışabilmesi için bağımsızlığını kazanması lâzımdır. Vakıa 27 Mayıstan sonra ve 1961 seçimlerinden önce Devlet Radyoları son derece tarafsız yönetilmiştir ama, hukuki yönden bunun fazla bir değeri yoktur. Nihayet kanun önünde partizan Demokrat Parti radyosuyla tarafsız Devrim radyosu arasında bir fark bulunduğu pek söylenemez. Aradaki fark, sâdece baştakilerin kafasındadır: Radyolar kötü niyetli haris insanların elinde başka türlü, iyi niyetli, tarafsız tutumlu insanların elinde başka türlü işlemiştir. Artık yeni düzenin kanunlarla sağlam kazığa bağlanması zamanı çoktan gelmiştir. Nihayet radyoların, siyasi durumlarının dışında doğru ve seviyeli işliyebilmesi için iki meseleyi kökünden acele halletmek gerekmektedir: Bütçe ve personel!..

Radyo denilen müesseseler dünyanın hiçbir yerinde parasız işlemez. Halbuki Türkiye Devlet Radyolarının dışardan plâk getirtecek kadar bile parası yoktur. İstanbul Radyosu iki kilovattık yeni postasını işletmeye soktuğu vakit Radyo Müdürü İstanbullulardan resmen plâk dilenmek zorunda kalmıştır. Ankara Radyosunun durumu da daha iyi değildir. Bütün plâk firmalarına abone olma işi, dört başı mâmur bir plâk dolabı temin etme işi yıllardan beri yoluna konulamamıştır. Radyonun diskoteği herhangi bir müzik meraklısının diskoteğinden çok daha fakirdir. Plâğı olmayan bir radyonun elbet de yedek parçalan, yedek mikrofonları da bulunmıyacaktır.

Alaturka işleyiş

Yayınlarının yarıdan fazlası alaturka olan Devlet Radyosunun işleyişi de alaturkadır. Meselâ Ankara Radyosunun medeni usûllerle düzenlenmiş bir diskoteği yoktur. Bütün plâklar üstüste yığılmış durur, kartoteks çıkarılmamıştır. Her uzun çalan plâğın üzerinde o plâğa eli dokunmuş yüzlerce kişinin parmak izini bulmak kabildir. Bandların durumu daha da kötüdür. Elde yeteri kadar band bulunmadığı için üzerindeki program ne kadar değerli olursa olsun her band silinme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Böylelikle o programa ödenmiş olan paralar ziyan olur, verilen emekler heba olur. Band ve eleman azlığı yüzünden Ankara Radyosu hâlâ yüzdeyüz bandla yayına geçememiştir.

Türkiyede radyoculuk meslek haline gelememiş, radyolar radyoculuk oynamaya hevesli kişilerin akınından bir türlü kurtulamamıştır. Bunun da tek bir sebebi vardır: Parasızlık! Spiker almıya karar verilir, spikerlerin en az lise mezunu olması. bir veya birkaç dil bilmesi istenir. Sonra, kapıyı çalanlara ayda beşyüz lira bile ödenmez, Parasızlık yüzünden prodüktörler heveslilerdendir, spikerler heveslilerdendir, sanatçılar heveslilerdendir. Böylelikle Devlet Radyosunu uzmanlar, meslekten kişiler değil, hevesliler, ismi radyodan duyulsun diye çırpınan çoluk çocuk işletir. Radyoda ilmi bir konuşma yapılsa, verilecek ücret 31 lirayı geçemez. Konser verilse, 31 lira bile ödenmez. Bu şartlar altında değerli personel, aydın kişiler, seçkin sanatçılar radyonun semtine uğramak istememektedirler.

Kaldı ki radyonun bozuk düzen işlemesinin tek sebebi de ödenen paraların azlığı değildir. Radyo, Demokrat Parti devrinden beri iltimaslıların yatağı olmuştur ve bu özelliğini 27 Mayıstan sonra da maalesef üstünden silkip atamamıştır. Müzikten anlamıyan, müzik kültürü olmıyan, eser tanımayan bir insanın Müzik Yayınları Şefliğine getirildiği, yüzlerce hata yaptığı, dinleyicilerin yolladığı uydurma bandları yayınlayacak kadar Batı müziğinin yabancısı olduğu halde ısrarla yerinde tutulduğu tek memleket herhalde Türkiyedir. Cehaletin başına akraba eliyle taç giydirildiği yerden de aydınların yavaş yavaş uzaklaşmasını tabii karşılamak lâzımdır. Teni hükümet ya bu dertlere çare bulacak, makinelerini akrabalardan, hevesli acemilerden ayıklayıp uzmanların eline teslim edecek, ya da kanseri uyku ilâcıyla tedavi etmeğe devam edecektir.

Bu arada herşeyden evvel Türkiye Radyolarının rotasını çizmek gerekmektedir. Radyonun amacı ne olacaktır? Radyo bir eğlence vasıtası mıdır, yoksa eğitim prensibi ön plâna alınacak mıdır? Herhalde eğitimle eğlenceyi uygun ölçülerde birbirine karıştırmaktan başka çare yoktur. Devlet Radyoları ne bir soytarı olmalıdır, ne de asık suratlı bir öğretmen.. Türk müziği ile Batı müziği nispetlerini de aynı ölçüler içinde ayarlamak güç değildir. Halk Müziğine, tarihi Türk Müziğine Türkiye Radyolarında elbet de geniş yer verilecektir, fakat devrim Türkiyesinde baş köşeye çok sesli müziği turtmak, bin yıl gerilerde takılın kalmış olan müzik zevkini yavaş yavaş yükseltmiye çalışmak gerekmektedir. Herhalde Türkiye Radyolarının bundan sonraki yolunu bilim adamları, uzmanlar çizecektir.

Kapelman

Her isteyen Ankara Radyosunda program alabilir mi, her isteyen Ankara Radyosunda konser verebilir mi? Enver Kapelman ve Arkadaşlarının radyoda çalmasına kim izin vermiştir? Bir topluluk ki tek bir temiz ses çıkarmaktan, tek bir güzel ses çalmaktan âcizdir, gazino çalgıcılığı seviyesinin üstüne çıkamamıştır, Devlet Radyosunun kapısından içeriye nasıl girer? Eğer kadroda müzik bilgisine ve müzik zevkine güvenilecek bir uzman yoksa, Kapelman ve Arkadaşlarının bandının Devlet Konservatuarından dâvet edilecek bilirkişi heyetine dinletilmesi ve bu heyetin vereceği rapora göre bir karara varılması uygun olur. Artık Devlet Radyosunu heveslilerin ve cahillerin oyuncağı olmaktan kurtarmanın zamanı gelmiştir.

Sümerbank
Satış Mağazalarında
Bol Çeşitli
Pamuklu
Yünlü
Kumaşlar
Zarif
Halılar,
Döşeme ve
Perdelikler
Kalite
Üstün
Renk ve Desen
Cazip
Fiat UCUZ
Sümerbank: Fabrika Mamûlleri
ve Bankacılık İşleriyle
Halkın Hizmetindedir.
(Basın - 17078) — 249

2 AY ARA İLE 2 BÜYÜK ÇEKİLİŞTE

CEM'AN

6.000.000

29 Aralıkta:

4 MİLYON

1 TALİHLİYE 6 DAİRELİ
BİR APARTMANIN TAMAMI
34 TALİHLİYE
34 APARTMAN DAİRESİ
4 ADET 100.000 LİRA
100 ADET 5.000 LİRA
150 ADET 1.000 LİRA
ve 18.300 TALİHLİYE
çeşitli para ikramiyeleri

* 4 Milyon liralık büyük senesonu çekilişine katılmak için **28 EKİM** tarihine kadar Türkiye İş Bankasına yatırmış olduğunuz tasarruflarınızı 29 Aralık tarihine kadar muhafaza ediniz.

7 Martta:

2 MİLYON

20 TALİHLİYE
20 APARTMAN DAİRESİ
2 ADET 100.000 LİRA
50 ADET 5.000 LİRA
100 ADET 1.000 LİRA
VE
10.000 TALİHLİYE
çeşitli para ikramiyeleri

** 2 Milyon liralık 1962 yılının ilk zengin çekilişine katılmak için tasarruflarınızı **5 OCAK** tarihine kadar Türkiye İş Bankasında toplamaya devam ediniz.

Türkiye İş Bankası... Daima daha fazla...
Daima en fazla ikramiye veren Bankadır.

TÜRKİYE İŞ BANKASI